

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ (І.І. Тюрменко)
« _____ » _____ 2022 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «МАГІСТР»

Тема: Документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні

Виконавець: здобувачка вищої освіти ДК-621 Туманевич Лілія Костянтинівна

Керівник: кандидат історичних наук, доцент Божук Людмила Володимирівна

Нормоконтролер: кандидат історичних наук, доцент Халецька Леся Пилипівна

(підпис)

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій

Кафедра історії та документознавства

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Освітньо-професійна програма – «Документознавство та інформаційна діяльність»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ І.І. Тюрменко

«__» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Туманевич Лілії Костянтинівни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні» затверджена наказом ректора від «31»серпня 2022 р. №1187/ст.
2. Термін виконання роботи: з 29.08.2022 до 31.11.2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку умовних скорочень, списку використаних джерел та літератури і додатків загальним обсягом 93 сторінки, з них обсяг основного тексту – 73 сторінок, список використаних джерел нараховує 81 позиція.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ. Розділ 1. Стан розроблення теми у науковій літературі та джерелах. Розділ 2. Правове поле діяльності адвокатури в Україні: нормативно-правове забезпечення та міжнародний досвід. Розділ 3. Організація документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д.В. Висновки. Список використаних джерел та літератури. Додатки.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Бланк клопотання про ознайомлення з матеріалами справи, бланк клопотання про відкладення судового засідання, бланк адвокатського запиту, бланк договору про надання правничої допомоги, бланк клопотання про повне фіксування судових засідань, бланк клопотання про видачу копії технічного запису судових засідань

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Визначення та обґрунтування теми кваліфікаційної роботи	26.08.2022	
2.	Оформлення завдання на виконання кваліфікаційної роботи. Складання плану роботи. Узгодження з керівником	01.09.2022	
3.	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження. Підбір, опрацювання, вивчення літератури та джерел з теми дослідження	10.09.2022	
4.	Виконання індивідуальних завдань з теми роботи	15.09.2022	
5.	Написання основної частини, вступу та висновків	17.10.2022	
6.	Оформлення роботи та подання її на перше читання керівникові	19.10.2022	
7.	Опрацювання зауважень та виправлення недоліків	24.10.2022	
8.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	27.10.2022	
9.	Проходження нормоконтролю	10.11.2022	
10.	Подання роботи на перевірку на плагіат	14.11.2022	
11.	Подання роботи на рецензування	16.11.2022	
12.	Подання остаточного варіанта на кафедру	21.11.2022	
13.	Захист роботи	24.11.2022	

7. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв

8. Дата видачі завдання: «22» серпня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Л.В. Божук
(П.І.Б.)

Завдання прийняла до виконання _____
(підпис випускника)

Л. К. Туманевич
(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи ОС «Магістр» на тему: «Документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні»: 90 сторінок, 81 використане джерело, 3 додатка.

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, АДВОКАТУРА, ПОМІЧНИК АДВОКАТА, АДВОКАТСЬКЕ ДОСЬЄ, ОРДЕР НА НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ, АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ, АРХІВНИЙ ДОКУМЕНТ АДВОКАТА.

Об'єкт дослідження – документаційне забезпечення адвокатської діяльності.

Предмет дослідження – специфіка індивідуальної діяльності адвоката Яременка Д. В.

Мета роботи полягає у з'ясуванні сучасного стану документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

Методи дослідження: бібліографічний, аналіз та синтез, узагальнення, порівняння, описовий, моніторинг, абстрагування.

У кваліфікаційній роботі охарактеризовано документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

Проведене кваліфікаційне дослідження дало змогу встановити, що документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні відіграє значну роль у правовій системі. Включає в себе документи, що фіксують правову допомогу у захисті громадян.

Отримані результати свідчать про необхідність подальшого дослідження документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

У процесі дослідження було порівняно нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності закордоном а саме у Польщі, Німеччині, Франції та в Україні.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати можна використати в сфері діловодства або у процесі адвокатської діяльності.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ААУ – Асоціація адвокатів України;

БВПД – безоплатна правова допомога;

ВКДКА – Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія;

КДКА – Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури;

НААУ – Національна асоціація адвокатів України;

ССВЕ – Council of Bars and Law Societies of Europe (Рада адвокатів та юридичних товариств Європи);

ФРН – Федеративна республіка Німеччини.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. СТАН РОЗРОБЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ДЖЕРЕЛАХ	14
1.1. Історіографія та джерельна база кваліфікаційної роботи.....	14
1.2. Методи дослідження.....	24
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ПОЛЕ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	29
2.1. Нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності в Україні.....	29
2.2. Специфіка адвокатської діяльності в Україні та закордоном.....	45
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯРЕМЕНКА Д. В.	55
3.1. Документаційний супровід індивідуальної діяльності Д. В. Яременка.....	55
3.2. Порядок зберігання документації з адвокатської діяльності.....	66
3.3. Шляхи покращення документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д. В.....	70
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Роль інституту адвокатури у сучасному демократичному суспільстві складно переоцінити. Адже саме незалежній адвокатурі держава делегувала функцію представництва кожної особи у судах, функцію захисту прав та інтересів тих, хто потребує професійної правничої допомоги. Головним призначенням адвокатури є захист прав людини і саме тому важливим є досконале функціонування надзвичайно важливого правового інституту.

Складність відносин у суспільстві їх багатоплановість і непередбачуваність наслідків поведінки сприяє зростанню у сучасному суспільстві значення адвокатури.

Адвокатура, як і будь-яка інша соціальна установа, не виникла одразу і тим більше, в організованому вигляді. У стародавніх народів зі слабкою структурою державності і недорозвиненою правовою системою були лише початки правозаступництва.

Вищою формою організації захисту і представництва, тобто адвокатури, стало її офіційне визнання державою. Тому адвокатура як така зародилася у суспільстві, була викликана багатогранністю суспільних та виробничих відносин, а вже потім була визнана в якості такої державою.

Варто зазначити, що адвокатура не виникла навіть на основі першого правового інституту суспільства – суду. Разом із судом спочатку виникло певне «представництво». Поряд з панівним принципом особистої явки почали з'являтися перші представники сторін, якими виступали родичі, друзі, сусіди, знайомі та інші. Правозаступництво набуло особливого стану на більш високому ступені розвитку держави, коли звичаєве право, що містилося у свідомості народу, змінилося писаним законом, а знання цього закону перестало бути доступним для всіх і кожного.

Поширена серед дослідників адвокатської діяльності думка про те, що адвокатура з'явилася раніше ніж суд, ґрунтується на визнанні притаманної людині

функції захисту від будь-якої загрози початковою формою адвокатури. Проте слід зауважити, що спочатку адвокатура як правозаступництво і правове представництво, які у наш час є одними з основних видів адвокатської діяльності, виникли незалежно одне від одного. Адже вони стали результатом різноманітних суспільних та особистісних потреб: як бажанням особи виставити замість себе заміну, так і необхідністю у юридичній допомозі, захисті.

Історія адвокатури показує, що упродовж значного періоду її значення припинувалося і адвокатурі не приділялось належне законодавче регулювання. Це відбувалось тому, що у силу специфіки функцій, покладених на цей соціальний інститут, її альтернативності органам державної влади, ставлення до неї змінювалося у різні періоди історії. Що стосується української адвокатури, її шлях становлення був особливо складним, оскільки цей процес відбувався під час вирішення проблем державотворення. У цей період робилися різні пошуки кращих форм і способів організації адвокатської діяльності.

За даними Національної асоціації адвокатів України наразі у нашій державі у лавах адвокатської спільноти перебуває майже 55 тисяч адвокатів.

Сучасний етап розвитку українського суспільства, інституціональні зміни вимагають вдосконалення організації та функціонування такого важливого інституту громадянського суспільства як адвокатура.

У незалежній Україні докорінно змінилося ставлення до прав і свобод людини й громадянина, відтак необхідною умовою формування правової держави і громадянського суспільства є вдосконалення судового захисту прав і свобод громадян та організацій. За своєю природою адвокатура є одним із головних інститутів демократичного суспільства, оскільки виконує найважливішу громадянську функцію – захист прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб. Адвокатура, як незалежна громадська організація, певною мірою покликана виконувати роль гаранта у дотриманні суб'єктивних прав громадян і організацій. Усе це зумовило інтерес до адвокатської діяльності, викликало суспільну потребу в послугах адвокатів.

Варто зазначити, що за станом реалізації адвокатури та ставленням до неї держави можна робити висновки про те, наскільки демократична сама держава. З цього можна зробити висновок, що авторитет та престижність адвоката, ефективність його діяльності є у безпосередній залежності від становища людини у суспільстві й державі, а також від ставлення до фундаментальних принципів демократії й законності. Саме тому у сучасному правовому суспільстві адвокат займає провідне місце у правовій системі.

У своїй діяльності адвокату необхідно виконувати свої професійні обов'язки не лише в інтересах клієнтів, а й в інтересах правового суспільства в цілому. Ключові правила щодо ролі адвокатів, були прийняті на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинам, що проводився у серпні 1990 року. Правила акцентують увагу на особливостях адвокатської діяльності у суспільстві, які мають поважати. Згідно правил вони повинні гарантуватися урядами при розробці національного законодавства та його застосуванні як адвокатами, так і суддями, прокурорами, членами законодавчої та виконавчої влади й суспільством загалом.

Адвокатура є своєрідним інструментарієм, який сприяє зміцненню законності у державі, утвердженню принципів демократизації і гуманізації правосуддя. Вона є обов'язковим елементом системи суспільного устрою. Захищаючи права й законні інтереси громадян та юридичних осіб, адвокатура виконує функції державного значення, забезпечує публічні інтереси, залишаючись при цьому недержавною інституцією.

Адвокатська діяльність, як різновид правової діяльності, є сукупністю юридично обумовлених і формально певних дій, здійснюваних адвокатом як особливим суб'єктом права, в установленому законодавством, а також корпоративними актами порядку, з метою захисту прав, свобод і законних інтересів суб'єктів правовідносин, які звернулися до нього за кваліфікованою правовою допомогою.

Отже, виходячи із суспільного призначення інституту адвокатури, ця діяльність має бути не лише незалежною, але й усебічно забезпеченою комплексом

необхідних правових та організаційних гарантій як з боку громадянського суспільства, так і з боку держави.

Діяльність адвоката затверджується певним пакетом документів, які зазначені у першій частині статті 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Про актуальність обраної для дослідження проблематики свідчить значна кількість публікацій як зарубіжних, так і українських науковців. Окремі аспекти досліджуваної проблеми були окреслені у низці наукових праць українських дослідників, серед яких варто виокремити роботи М. Сороки [74, с. 111-113], В. Заборовського [55], Т. Вільчик [42], С. Іваницького [57], Ю. Сізінцової [73, с. 184-188].

У праці М. Сороки «Сучасні проблеми розвитку інституту адвокатури в Україні» охарактеризовано проблемні аспекти здійснення діяльності адвоката [74, с. 111-113].

Теоретико-методичні аспекти діяльності адвоката окреслено у дослідженні В. Заборовського «Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні» [55].

Питання незалежності адвоката при взаємодії з державними органами досліджувала у своїй роботі «Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою» Т. Вільчик [42].

У монографії С. Іваницького «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» окреслено теоретичну модель правового регулювання системи і принципів адвокатури України [57].

У статті Ю. Сізінцової «Документація медичного закладу як складова доказування при розслідуванні злочинів» аналізується документаційний супровід адвокатського запиту [73, с. 184-188].

Таким чином, проблема функціонування та сучасного стану інституції адвокатури в Україні є актуальною, характеризується тривалими дискусіями та різними поглядами щодо майбутнього розвитку української адвокатури.

Наразі актуальною є й потреба у дослідженні документаційного забезпечення адвокатури, налагодження ефективного документного супроводу адвокатської діяльності в Україні. Проте, варто відзначити, що залишається недостатньо висвітленим питання документаційного супроводу адвокатської діяльності в Україні. Вибір теми кваліфікаційної роботи якраз і зумовлений тим, що наразі в українському науковому дискурсі існує незначна кількість наукових досліджень, присвячених документаційному забезпеченню адвокатської діяльності.

Окрім того, в умовах запровадження воєнного стану в Україні, спричиненого агресією Росії проти України, роль адвокатури особливо зростає. З'явилася нагальна потреба у захисті порушених прав: майнових, особистих та інших як фізичних, так і юридичних осіб, спричинених військовими злочинами на території України під час війни.

Зв'язок з науковими програмами, планами і темами. Матеріал для написання кваліфікаційної роботи збирався на основі вивчення діяльності адвоката Яременка Д. В.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у з'ясуванні сучасного стану документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати історичну та джерельну базу кваліфікаційної роботи;
- обґрунтувати застосовані методи дослідження;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності;
- з'ясувати специфіку адвокатської діяльності в Україні та закордоном;
- дослідити документаційний супровід індивідуальної діяльності Яременка Д. В.
- з'ясувати порядок зберігання документації адвокатської діяльності
- запропонувати шляхи покращення документаційного забезпечення адвокатської.

Об'єктом дослідження є: документаційне забезпечення адвокатської діяльності.

Предметом дослідження є: специфіка індивідуальної діяльності адвоката Яременка Д. В.

Методи дослідження. Методологічна основа кваліфікаційного дослідження включає в себе як загальнонаукові так і конкретно наукові методи. До загальнонаукових методів ми відносимо бібліографічний, аналіз та синтез; узагальнення; порівняння; описовий. За допомогою бібліографічного методу вивчено літературу у сфері адвокатської діяльності, метод аналізу та синтезу дозволив здійснити комплексне висвітлення теми документаційного забезпечення адвокатської діяльності. Охарактеризовано основні види документаційного супроводу адвокатської діяльності. За допомогою методу порівняння досліджено документаційне забезпечення адвокатської діяльності в Україні та закордоном. У роботі застосовано специфічні методи дослідження такі як: спостереження, оскільки підготовка кваліфікаційної роботи частково виконана у межах проходження науково-дослідної практики.

Наукова новизна полягає у тому, що під час дослідження індивідуальної діяльності адвоката Яременка Д. В. з'ясовано документаційний супровід адвокатської діяльності як такої та здійснено спробу виявити специфіку документаційного забезпечення діяльності адвокатури в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Проблеми, висвітлені у роботі, сприятимуть більш широкому дослідженню документаційного супроводу адвокатської діяльності. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані для написання курсових та кваліфікаційних робіт, під час підготовки лекцій, практичних занять, навчально-методичних комплексів до курсів дисциплін документно-інформаційного циклу, зокрема: «Управління документообігом в установах та організаціях».

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота виконана самостійно. Усі основні результати дослідження належать авторові особисто.

Публікації. Результати кваліфікаційної роботи оприлюднені у публікації:

Туманевич Л. К. Адвокатське досьє як документ для вироблення правової позиції та аналізу доказів. *XXXVII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні шляхи вирішення новітніх проблем науки», 20-23 вересня 2022 р.* Варна: 2022. Т.1. С. 77-78.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Список використаних джерел налічує 81 позицію. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки, з них основного тексту – 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1

СТАН РОЗРОБЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ДЖЕРЕЛАХ

1.1. Історіографія та джерельна база кваліфікаційної роботи

В Україні інститут адвокатури розпочав своє існування за часів Києво-Руської держави під час представництва у суді. У період часів Києво-Руської держави (IX–XIII ст.) роль представників у судах виконували родичі або ж добрі знайомі сторін, інші особи, попередньо з якими укладались певні угоди згідно яким останні брали на себе обов'язок допомогти стороні відстояти своє право. У добу панування звичаєвого права і писаного систематизованого законодавства з повною перевагою останнього в судочинстві праця захисника в судах носила скоріше характер дружньої допомоги, психологічної підтримки, а не професійної правової послуги.

Процесуальне представництво у різних формах судового процесу часів Києво-Руської держави можна зрозуміти, проаналізувавши джерела давньоруського права. Серед таких джерел, безумовно, головне місце відіграє Руська Правда, яка об'єднувала у собі декілька писаних законів, що регулювали судові процеси. Документ включав самостійні законодавчі акти такі як: Ярославова Правда, Правда синів Ярослава, Руська Правда XII ст. та інші документи, проте вони діяли у різні часи і багато в чому відрізнялись один від одного за змістом.

За роки незалежності України адвокатура регулюється численними нормативно-правовими актами, прийнятими за певний проміжок часу, також існує низка наукових праць, присвячених адвокатській діяльності.

Оскільки адвокатура у будь-якому цивілізованому суспільстві є єдиним професійним правозахисним інститутом, здатним у силу своїх виконуваних функцій ефективно контролювати діяльність держави за допомогою виконання покладених на неї обов'язків, а саме: захисту прав і свобод громадян, відтак є

необхідність дослідити проблематику документаційного забезпечення адвокатської діяльності.

При написанні кваліфікаційної роботи опрацьовано значну джерельну, інформаційну базу, а також проаналізовано наукові праці, у яких розглядаються проблеми адвокатської діяльності загалом, і частково, документаційного супроводу функціонування цього соціального інституту.

Першу групу джерел, яку досліджено у сфері адвокатської діяльності, становлять нормативно-правові акти. Головним документом, який визначає правові основи держави, є Конституція України. Згідно Статті 131-2 Конституції України адвокатура діє для надання правничої допомоги, незалежність адвокатури гарантується цим нормативно-правовим актом [1]. Оскільки адвокатська діяльність потребує чіткого регулювання, на законодавчому рівні існує низка нормативно-правових актів, зокрема закони України: «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7], «Про державну таємницю» [3], «Про електронний документ та електронний документообіг» [5], «Про інформацію» [2] та інші.

Другу групу джерельної бази кваліфікаційної роботи становлять наукові праці, у яких досліджується роль, проблеми та етапи розвитку адвокатської діяльності в Україні й закордоном. Для дослідження теми проаналізовано низку наукових статей, робіт, монографій українських та зарубіжних науковців.

Так, у навчальному посібнику О. Бауліна, І. Лебеда «Адвокатський іспит: зразки процесуальних документів» опубліковано матеріал про історію становлення адвокатури, конституційного законодавства, цивільно-процесуальне право [37].

Досить детально у статті Бабійчук Ю. «Особливості участі адвоката у системі «Електронний суд» розкрито можливості адвоката, переваги та недоліки роботи з інформаційною системою «Електронний суд» [38].

Змістовні роботи має дослідниця Н. Бакаянова. У своїй статті «Основи, засади та принципи адвокатури: співвідношення понять» авторка розкриває питання сутності адвокатури і дає чіткі пояснення основ адвокатської діяльності, які є сукупністю її головних цінностей, принципів, основоположних інститутів і норм, що, у свою чергу, визначають адвокатуру як правове явище. Під принципами

Н. Бакаянова розуміє основні ідеї, головні вхідні положення та закономірності на яких спирається організаційні моменти та діяльність адвокатури і здійснення адвокатської діяльності [39, с. 20-25].

У дослідженні Н. Бакаянної «Функціональні та організаційні основи адвокатури України» визначаються функціональні основи адвокатури України та її підфункцій. Однією з класичних та надзвичайно важливих її підфункцій є захист прав фізичних осіб у кримінальному судочинстві та під час розгляду справ про адміністративні правопорушення. Зазначається, що функція захисту є провідною з основних кримінально-процесуальних функцій, яка у свою чергу являє собою важливу складову процесуальної форми. Авторка зазначає, що обов'язковим елементом у розв'язанні правових спорів у кримінальному процесі, слугує протипага функції обвинувачення та є формою забезпечення прав і свобод особи в кримінальному судочинстві [40].

Сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняного кримінального процесу з урахуванням практики його застосування, вираженого у складанні відповідних процесуальних документів під час досудового розслідування, детально охарактеризовано у навчальному посібнику «Складання кримінальних процесуальних документів на стадії досудового розслідування» Р. Благути та А.-М. Ангеленюк [36].

Змістовною є праця М. Ваньчак «Адвокатська етика: історичні паралелі», у якій досліджено етичні засади адвокатів у часи Стародавньої Греції та Риму [41, с. 382].

Питанням незалежності адвоката при взаємодії з державними органами приділено увагу у роботі Т. Вільчик «Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою». Автор визначає, що взаємодія органів державної влади з адвокатськими об'єднаннями, адвокатами повинна здійснюватись на основі об'єднання зусиль в умовах побудови правової держави та формування громадянського суспільства в Україні. Незалежність адвокатури – це стан балансу між інтересами цього інституту і держави, який відповідає вищій конституційній цінності – забезпеченню прав

людини. Ця незалежність може бути обмежена лише в інтересах ефективного виконання професійного обов'язку адвокатом і в інтересах правосуддя та у межах, що впливають з принципів професійної етики і чинного законодавства [42, с. 63-74].

Поняття організаційної (організаційно-правової) форми адвокатського устрою ґрунтовно аналізується у статті О. Джабурія «Організаційні форми адвокатської діяльності: поняття й ознаки». Дослідник детально аналізує наукові підходи щодо розкриття змісту поняття «організаційні форми адвокатури». Зазначає, що у процесі надання правової допомоги виникає не одне якесь комплексне правовідношення, а ціла сукупність (система) правовідносин, пов'язаних між собою. З цього судження випливає, що суб'єктами цих правовідносин є не лише адвокат (адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання) і клієнт, а й багато інших суб'єктів, які вступають у відносини за участі адвоката й адвокатських бюро (адвокатських об'єднань) у процесі організації останніми своєї адвокатської діяльності [48].

У механізмі здійснення правосуддя значне місце посідає інститут адвокатури, відтак етапи його становлення і розвиток є сферою зацікавлення багатьох українських дослідників. Зокрема, аналізу фундаментальних та теоретико-методологічних аспектів професійної діяльності адвоката присвячене дослідження В. Забровського «Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні» [55].

У праці «Проблемні аспекти реалізації адвокатом права на запит» зазначений автор досліджує правову природу адвокатського запиту як необхідного права для здійснення адвокатом своєї професійної діяльності. Науковець аналізує практичні аспекти реалізації цього права, звертає увагу на відсутність необхідності підтвердження процесуального становища адвоката для реалізації права на запит [53].

Характеристику діяльності адвоката у цивільному процесі було здійснено у роботі М. Єфіменка «Оформлення повноважень адвоката в цивільному процесі». Науковцем зроблено висновок, що основною функцією адвоката у цивільному

процесі є представницька, у межах якої додатково реалізуються консультативна, превентивна, відновлювальна та охоронна функції. Адвокат у цивільному процесі виступає особливим суб'єктом процесуальних правовідносин, допущеним до участі судом з кола визначених законом осіб з метою захисту і забезпечення належної реалізації прав і обов'язків осіб, зацікавлених у результатах розгляду справи [50, с. 181-188].

Змістовною є стаття О. Заяць «Інтенціональний аналіз світоглядних ознак професійної адвокатської діяльності». У зазначеній науковій праці вивчено складові професійної адвокатської діяльності як сукупності властивостей та факторів юридичної діяльності, які виникли у процесі її здійснення та охарактеризовано її як певний специфічний вид професійної діяльності із захисту прав, свобод та законних інтересів людини [56, с. 32-37].

У монографії С. Іваницького «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» розроблено теоретичну модель правового регулювання системи і принципів адвокатури України, сформульовано рекомендації, які сприятимуть вдосконаленню фундаментальних основ організації вітчизняної адвокатської корпорації [57].

Роль адвоката у сучасному суспільстві України розкрито у статті М. Іскри «Нормативи адвокатської діяльності» [58].

Проблемні аспекти адвокатської діяльності висвітлено у роботі Д. Кухнюк «Підвищення кваліфікації адвокатів України: проблеми нормативного забезпечення» Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Науковець зазначає, що у Законі закладено лише нечіткі орієнтири щодо побудови системи підвищення кваліфікації адвокатів у майбутньому, тому необхідно налагодити таку систему підвищення кваліфікації адвокатів, яка дала б змогу готувати фахівців високого рівня [62].

Детально проаналізовано розвиток та вдосконалення інституту адвокатури у статті Ю. Меліхової «Основні проблеми та напрями вдосконалення інституту адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку». Авторка зазначає пріоритетні

напрями реформування адвокатури: збереження незалежності професії та підвищення професійних стандартів адвокатів [65, с. 159-164].

Значна увага системному аналізу змісту адвокатського досьє, принципам його формування, критеріям систематизації та структури приділена у статті О. Наумової «Ведення адвокатського досьє в Україні» [66].

Основні аспекти та засади організації адвокатури за кордоном висвітлено у роботі І. Личенко «Загальні засади організації та функціонування адвокатури зарубіжних країн». Особливу увагу автором приділено аналізу первинних, вторинних та третинних рівнів, національних та наднаціональних стандартів правового забезпечення функціонування адвокатури у країнах ЄС [64, с. 153-158].

У роботі Ткачука А. «Адвокатура Німеччини та України: порівняльно-правовий аспект» окреслено характерні особливості адвокатської діяльності у таких країнах як Німеччина та Україна. Визначено, що для Німеччини характерним є впорядкування діяльності адвокатів на конституційному та законодавчому рівнях, а для України характерним є регулювання нормативно-правовими актами [78, с. 527-528].

Досвід та формування адвокатської діяльності у країнах Європи було детально проаналізовано у праці М. Руденка «Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія)». Автором проведено аналіз адвокатського устрою у вищезазначених країнах, досліджено систему правового регулювання організації та діяльності органів адвокатури, яка характеризується своєю фундаментальністю та ефективністю. Зазначено, що у цих країнах існують єдині органи адвокатського самоврядування, які представляють собою розвинені централізовані структури. Утім, Міністерством юстиції та вищими судами за діяльністю органів адвокатури вказаних країн здійснюються контрольні функції, що свідчить про залежність адвокатури від держави [70, с. 168-174].

Аналіз роботи адвоката зі складання адвокатського досьє здійснено у праці О. Острогляд «Поняття адвокатського досьє та його значення у здійсненні

захисту». Автор у проведеному дослідженні виокремлює значення адвокатського досьє для підвищення ефективності діяльності адвоката [68, с. 177-182].

Оскільки адвокатська таємниця відіграє велику роль у діяльності адвоката, К. Рубан у статті «Поняття та зміст адвокатської таємниці» розкриває особливості адвокатської таємниці, адже професія адвоката передбачає виправдання довіри як з боку суспільства, так і з боку окремого клієнта. Автор зазначає, що нерозголошення, збереження інформації та гарантія конфіденційності є невід'ємними складовими роботи правозахисника [69, с. 313].

У праці В. Святоцької «Забезпечення реалізації гарантій адвокатської діяльності на національному та міжнародному рівнях» зазначено, що ефективне здійснення професійної діяльності адвокатів залежить від закріплених у законодавстві гарантій адвокатської діяльності [71, с. 194-200].

Проаналізовано документаційний супровід діяльності адвоката у статті «Документація медичного закладу як складова доказування при розслідуванні злочинів» Ю. Сізінцової. Авторка характеризує документаційний супровід адвокатського запиту. Зазначає, що до адвокатського запиту додається ціла низка документів: посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Акцентує увагу на тому, що орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким адресовано адвокатський запит, зобов'язані протягом п'яти робочих днів з дня отримання запиту надати адвокату відповідну інформацію, копії документів, окрім даних з обмеженим доступом та копій документів, які можуть містити інформацію з обмеженим доступом [73].

У роботі М. Сороки «Сучасні проблеми розвитку інституту адвокатури в Україні» розглянуто проблематику здійснення діяльності адвоката, яка полягає у процесі становлення адвокатури України. Автор зазначає, що на даному етапі існує низка проблем, які перешкоджають розвитку адвокатської діяльності: недосконалість і застаріла нормативна база, її невідповідність реальним вимогам

часу, а також проблем, що стосуються соціального забезпечення адвокатів, гарантій їх професійної діяльності та незалежності [74, с. 111-113].

Порівняльний аналіз положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Закону Республіки Польщі «Про адвокатуру» здійснено у роботі Г. Стахири «Правове регулювання адвокатської діяльності за законодавством України та Польщі: Порівняльно-правовий аспект» [75].

Ретельно досліджується дискусійне питання що пов'язане із реалізацією права на адвокатський запит у статті А. Стойки «Право на адвокатський запит як один із основних елементів забезпечення належної реалізації конституційного права особи на професійну правничу допомогу» [76, с.160-161].

Третю групу джерел для написання кваліфікаційної роботи склали інформаційні ресурси, розміщені в мережі інтернет, зокрема сайт Верховної Ради [25], Національної асоціації адвокатів України [33], Вищої дисциплінарно-кваліфікаційної комісії адвокатури [26], Всеукраїнської громадської організації «Асоціація адвокатів України» [28], Європейської асоціації адвокатів з кримінального права [30], Німецької федеральної колегії адвокатів [35], Вищої ради адвокатів Польщі [27].

Вебсайт Верховної Ради України – це офіційний портал парламенту України. У розділі «Законодавство» зібрана значна кількість нормативно-правових актів, у тому числі з адвокатської сфери. На порталі розміщено Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та інші важливі документи для нашого дослідження. На сайті діє універсальний пошук інформації, інформаційно-пошукова система «Законодавство України». Така пошукова система дозволяє швидко знайти в електронному вигляді необхідну інформацію по сайту, увівши в пошук ключові слова, або назву необхідного документа. За допомогою такої системи було проаналізовано значну кількість нормативно-правових актів з адвокатської діяльності [25].

Важливим для дослідження джерелом інформації став сайт Національної асоціації адвокатів України (організація, яка утворюється з'їздом адвокатів України), який налічує 10 розділів з підрозділами. Так у розділі «Новини та

публікації» оприлюднюється інформація про заходи організації, а саме: вебінари, онлайн-зустрічі, анонси майбутніх заходів, а також популярні публікації сайту. Існує окремий розділ «Заходи», де за хронологією розміщено план зустрічей та подій спільноти. Велика кількість корисної інформації, що стосується теми дослідження, міститься у розділі «Нормативні акти». Розділ включає інформацію щодо Законодавства України про адвокатську діяльність, акти НААУ (Національна асоціація адвокатів України). Підрозділ «Законодавство іноземних країн про адвокатуру» містить значну кількість нормативно-правових актів іноземних держав (Федеральне положення про адвокатуру Німеччини, Кодекс адвокатської етики Польщі). Оприлюднення таких документів дає можливість ознайомитись із досвідом інших країн у сфері адвокатської діяльності. У розділі «Адвокату» розміщена незначна за обсягом інформація, що стосується документаційного супроводу адвокатської діяльності: ордер адвоката, зразки процесуальних документів. Сторінка Національної асоціації адвокатів України наповнена великою кількістю корисної інформації і є у вільному доступі для всіх користувачів. [33].

Наступним було розглянуто сайт Вищої дисциплінарно-кваліфікаційної комісії адвокатури (ВКДКА). ВКДКА – колегіальний орган, який займається розглядом скарг на рішення та дії чи бездіяльність комісій адвокатури. Сайт налічує п'ять розділів. У першому розділі містяться загальні відомості про комісію: її склад, завдання, права. Другий розділ «Новини і публікації» складається з анонсів засідань, підсумків того чи іншого засідання. Наступний розділ «Рішення» ВКДКА, у якому рішення та постанови комісії розташовуються від новіших до старіших. Четвертий розділ «Узагальнення практики» містить документи, що стосуються узагальнень дисциплінарних практик комісії щодо певної теми. До останнього розділу «Документи та корисні матеріали» входять загальні нормативно-правові акти для регулювання адвокатською діяльністю (закони, положення, акти) [26].

У ході дослідження було проаналізовано сайт Всеукраїнської громадської організації «Асоціація адвокатів України» [28]. Організація формується на принципах професійної належності та об'єднанні адвокатів для розвитку інституту адвокатури України. На сайті розміщені відомості про членство в організації,

сплату внесків членами організації. Кожен користувач має можливість ознайомитись із проєктами та заходами, що проводяться ААУ (Асоціація адвокатів України). У месенджері «Телеграм» створений чат-бот для отримання правової допомоги, що дає змогу громадянам України звернутися з питаннями до фахівців, не виходячи з дому. Організація має також офіційні сторінки у інстаграм [23] та на каналі «Ютуб» [24].

Для дослідження адвокатської діяльності за кордоном було опрацьовано сайт європейської асоціації адвокатів з кримінального права «Голос європейських юристів» (ССВЕ). Міжнародна некомерційна організація заснована у 1960 році. Членами ССВЕ є 46 країн Європейського Союзу. Місією організації є: захист демократичних цінностей та прав людини. На сайті ССВЕ можна ознайомитись із загальною інформацією про організацію, її структуру. Також висвітлено актуальні новини і прес-релізи заходів, заяви, праці дослідників. Організацією розроблено значну кількість рекомендацій та пропозицій у сфері адвокатської та юридичної діяльності на кшталт «Забезпечення якості в адвокатській професії» [29].

У процесі опрацювання теми дослідження було вивчено сайт Німецької федеральної колегії адвокатів. Асоціація об'єднує юристів Німеччини – понад 60 000 адвокатів і нотаріусів, які у свою чергу об'єднані в 252 місцевих асоціацій юристів. На сайті розміщена інформація про членство у спільноті. Технічні можливості сайту дозволяють проводити телефонні консультації з клієнтами на платній основі, а також навчання юристів, адвокатів та практики [35].

Значну частину інформації з документаційного забезпечення адвокатської діяльності містить сайт Вищої ради адвокатів Польщі. До функціональних обов'язків Ради входить: нагляд за належним виконанням професії адвоката в межах суспільного інтересу та для його захисту. Рада здійснює контроль за діяльністю рад адвокатів районів та розгляд скарг на рішення районних рад адвокатів. На сайті можна знайти інформацію про структуру Ради та адвокатських з'їздів. Значна увага приділена комунікації зі ЗМІ: прес-релізи організації, презентації та пропозиції, логотипи та інформація прес-служби [27].

Таким чином, можна зробити висновок, що існує значна кількість наукових робіт присвячених діяльності адвоката, а саме: її реалізації, правил поведінки адвоката, зберігання адвокатської таємниці, регулюванню адвокатської діяльності за кордоном. Однак, необхідно зазначити, що у науковій літературі існує недостатня кількість робіт у яких розкриваються проблеми саме документального забезпечення адвокатської діяльності. До списку авторів, які займаються дослідженням проблематики документального забезпечення адвокатської діяльності можемо віднести праці В. Забровського «Проблемні аспекти реалізації адвокатом права на запит», Ю. Сізінцової «Документація медичного закладу як складова доказування при розслідуванні злочинів», О. Острогляда «Поняття адвокатського досьє та його значення у здійсненні захисту», О. Наумової «Ведення адвокатського досьє в Україні».

Варто зазначити, що в Україні та закордоном існує значна кількість адвокатських об'єднань, які мають офіційні сайти наповнені корисною та актуальною інформацією у вільному доступі, що дає можливість вивчати та досліджувати адвокатську діяльність.

Отже, подальшої розробки потребує дослідження питання документального забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

1.2. Методи дослідження

Документаційне забезпечення адвокатської діяльності як загалом, так і діяльності адвоката Яременка Дмитра Володимировича, потребує теоретико-методологічного дослідження пов'язаного з осмисленням складу документального забезпечення адвокатської діяльності, нормативно-правового регулювання, роботи з документами, ознайомлення із обов'язками помічника адвоката тощо. У кваліфікаційній роботі проаналізовано документальний супровід індивідуальної адвокатської діяльності Яременка Д. В. та досвід країн Європи. Тому досягнення мети та завдань кваліфікаційної роботи залежало від продуманого методологічного підґрунтя.

Задля досягнення поставлених завдань та мети кваліфікаційної роботи необхідно було враховувати специфіку даного дослідження та приділити увагу детальному та чіткому вибору методів. Методологічна основа даного дослідження складається як із загальнонаукових, так із спеціальних наукових методів. Серед загальнонаукових слід виділити: метод емпіричного рівня (порівняння, спостереження, моніторинг), також методи які присутні на теоретичному рівні пізнання (історичний, абстрагування, системний, аналогія, конкретизація). У роботі також використовуються специфічні та конкретно-наукові методи (контент-аналіз, методи бібліографічного аналізу).

Завдяки проблемному підходу при вивченні та аналізі джерел дослідження було оптимально підбрано та ефективно використано інформаційну базу кваліфікаційної роботи. У процесі вивчення історіографії та джерельної бази дослідження було опрацьовано діюче законодавство України та роботи зарубіжних й вітчизняних дослідників з питань адвокатської діяльності. Використання проблемного підходу дало змогу довести, що питання документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні залишаються практично не висвітленими.

З метою об'єктивного висвітлення проблеми документаційного забезпечення діяльності адвокатів в Україні було використано метод контент-аналізу. За допомогою цього методу було опрацьовано статті, у яких переважно досліджуються загальні теоретико-методологічні аспекти діяльності інституту адвокатури в Україні, його взаємодії з органами державної влади, правил поведінки адвоката тощо, інформаційні матеріали офіційних сайтів Верховної Ради України, Національної асоціації адвокатів України. Метод контент-аналізу допоміг виділити й основні позиції у Положенні про адвокатське досьє.

Першим методом дослідження необхідно виділити метод спостереження. Метод передбачає навмисне та цілеспрямоване сприйняття середовища дослідження з метою вивчення явища. За допомогою методу спостереження було отримано первинну інформацію про об'єкт та предмет дослідження на прикладі адвокатської діяльності Яременка Д.В., розглянуто умови праці адвоката та

наявний потік клієнтів. Завдяки цьому методу у дослідженні подані загальні відомості про роботу адвоката як таку. Використовуючи описовий метод, зібрані спостереження було детально викладено у третьому розділі кваліфікаційної роботи.

У процесі написання роботи був використаний також метод порівняння завдяки якому було вивчено специфіку адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччині, Франції та Польщі). Порівняння дозволило виявити спільні й відмінні риси функціонування інституту адвокатури та документаційного забезпечення діяльності адвоката у зазначених країнах Європейського Союзу і в Україні.

Для написання роботи було використано і метод моніторингу. Даний метод призначений для вивчення певної сукупності об'єктів з метою подачі їхньої кількісної та якісної характеристики. Метод моніторингу дозволив акумулювати інформацію про систему вітчизняної організації адвокатської діяльності. Системний моніторинг за діяльністю адвоката Яременка Д.В. дозволив описати специфіку адвокатської діяльності в Україні загалом, та виокремити питання його документаційного супроводу

Вище перераховані методи є важливими у написанні роботи і нерозривно пов'язані із такими методами, як: аналіз і синтез, узагальнення, індукції, дедукції.

Основними методами теоретичного рівня дослідження вважаються аналіз та синтез. Як відомо, аналіз і синтез у науковому розумінні трактуються як дві універсальні, протилежно спрямовані операції пізнавального мислення. Упродовж роботи систематично використовувався метод аналізу за допомоги якого було досліджено та описано складові документаційного супроводу діяльності адвоката Яременка Д. В.

Метод синтезу дозволив акумулювати зібрану шляхом спостереження та моніторингу інформацію та проаналізовану джерельну базу у вигляді висновків до кваліфікаційної роботи. Також, завдяки поєднанню методів контент-аналізу та синтезу було описано специфіку поняття «документаційне забезпечення адвокатської діяльності».

У кваліфікаційному дослідженні застосовувався метод абстрагування, який полягає у тому, що увага дослідника має бути зосереджена на об'єкті дослідження,

а не на другорядних моментах. Завдяки такому методу було досліджено саме документаційний супровід адвокатської діяльності, а не адвокатська діяльність як така у загальних рисах.

При вивченні організаційних та правових засад забезпечення адвокатської діяльності Франції, Німеччини та Польщі було застосовано метод аналогій. Виявлено, що для отримання права заняття адвокатською діяльністю в країнах необхідно пройти курси з адвокатської діяльності та стажування.

Не менш специфічним методом є метод бібліографічного аналізу. Використання методу бібліографічного аналізу дозволило підготувати джерельну основу роботи та виділити головну інформацію із джерел для кваліфікаційного дослідження.

Отже, можемо стверджувати, що застосування таких наукових методів дослідження, як: узагальнення, порівняння, моніторинг, аналіз, синтез, спостереження, абстрагування, порівняльний аналіз, контент-аналіз, описовий метод, бібліографічний метод, таблично-графічний метод, проблемний підхід при вивченні та аналізі джерел з теми дослідження під час написання кваліфікаційної роботи дозволив у повній мірі дослідити історіографію та джерельну базу діяльності інституту адвокатури в Україні, організацію документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д.В. Методологічна база дала змогу створити цілісну, взаємопов'язану структуру кваліфікаційного дослідження. Використані методи дали можливість достатньою мірою розкрити проблему документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д. В.

Таким чином, у поданій історіографії кваліфікаційної роботи описується зародження інституту адвокатури на основі документаційних джерел давньоруського права. У ході опрацювання нормативної бази було визначено, що питання адвокатської діяльності є достатньо дослідженим. Аналіз наукових джерел, дозволив зробити висновок, що темі адвокатської діяльності присвячено значну кількість наукових робіт. Актуальною залишається проблематика документаційного забезпечення адвокатської діяльності, адже ця тема недостатньо висвітлена як у

роботах вітчизняних, так і у працях зарубіжних науковців. Відтак й надалі актуальною для досліджень залишається проблема документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні.

У кваліфікаційній роботі вирішено поставлені завдання завдяки: підбору, поєднанню та застосуванню методологічного інструментарію. Завдяки гармонійному поєднанню означених методів наукового дослідження у кваліфікаційній роботі викладено розгорнуті відповіді на поставлені завдання. Значна частина роботи побудована на методах спостереження, опису, аналізу, синтезу, узагальнення. Сукупність зазначених методи дали можливість детально описати документаційний супровід адвокатської діяльності.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ПОЛЕ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

2.1. Нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності в Україні

Необхідною та важливою складовою джерел інформації у кваліфікаційній роботі є нормативно-правова база документів, що забезпечують адвокатську діяльність в Україні.

Рівень правової культури країни характеризується, у першу чергу, високою організацією адвокатської діяльності. Адвокатура має втілюватись на належному рівні для захисту прав і свобод суб'єктів права, адже це ключовий інститут правозахисної системи держави і потребує належного документаційного забезпечення.

Головним нормативним документом, який регулює діяльність адвокатів, є Конституція України. Завданням адвокатури, як зазначено у основному законі країни, визначається забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги. Кожна людина повинна мати право на особисту недоторканність та свободу. Заарештований чи затриманий має бути повідомлений про причини затримання, кожній людині має бути роз'яснено її права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника [1].

Регулює роботу адвокатури та адвокатську діяльність Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що вступив у силу 5 липня 2012 року (зі змінами від 16.07.2021) [7]. Законом визначено основи реалізації адвокатської діяльності в Україні на підставі загальноприйнятих міжнародних демократичних стандартів, що в свою чергу забезпечує виконання та надання адвокатами професійної правової допомоги кожному, хто її потребує. Оновлено допуск до професійної діяльності адвоката. У законі описані види та гарантії адвокатської діяльності, зазначено точну систему органів адвокатського устрою. З метою

ведення кількісного переліку адвокатів запроваджено ведення Єдиного реєстру адвокатів України, а також встановлено дієвий механізм дисциплінарної відповідальності адвокатів і врегульовано питання участі адвокатів іноземних держав у здійсненні адвокатської діяльності на території України.

У Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» обґрунтовані основоположні поняття, які характеризують адвокатську діяльність в Україні:

- адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом;
- адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту;
- адвокатське самоврядування – гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури;
- адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7].

Задля охоплення якомога ширшого кола вирішення проблем в адвокатській галузі законом чітко визначено форми організації адвокатської діяльності. Однією із основних форм здійснення адвокатської діяльності є індивідуальна. Тобто, під індивідуальною діяльністю слід розуміти самозайняту особу яка здійснює адвокатську діяльність. Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може мати печатку, відкривати рахунки в банках, штампи, бланки (у тому числі ордера) із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номера і дати видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Іншою формою здійснення адвокатської діяльності є адвокатське бюро – юридична особа, створена одним адвокатом і діє на підставі статуту. Назва адвокатського бюро має включати прізвище адвоката, який його створив. Зазначена форма адвокатської діяльності має свої переваги такі як: самостійний баланс,

можливість відкривати рахунок в банку. Також адвокатське бюро повинно мати свою печатку, штампи, бланки із своїм найменуванням.

Третьою формою для здійснення адвокатської діяльності є адвокатське об'єднання – юридична особа, яка складається з об'єднання двох або більше адвокатів (учасників) і діє на підставі статуту. За організаційною формою адвокатське об'єднання подібне до адвокатського бюро, але є одна відмінність – кількість учасників. У адвокатському бюро один учасник, адвокатське об'єднання може мати два і більше учасників.

Варто зазначити, що українським законодавством забезпечується незалежна діяльність інституту адвокатури. Законом заборонено втручатися у процес адвокатської діяльності, вилучати документи, які пов'язані з її реалізацією, проводити обшуки в офісах адвокатів, без наявності чітко визначеного в рішенні суду переліку речей, документів, що планується виявити, вимагати надання відомостей, що є адвокатською таємницею.

Регулювання діяльності правоохоронних органів у правових, організаційно-технічних та інших заходах регулюється Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», який прийнято у 1994 році (остання редакція від 20.05.2022.). Сфера дії закону охоплює захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення та забезпечення необхідних умов для належного здійснення правосуддя [4].

Забезпечують безпеку осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, зокрема й адвокатів, державні органи, які приймають рішення про застосування заходів безпеки та безпосередньо здійснюють заходи безпеки.

Таким чином, рішення про застосування заходів безпеки здійснюється прокурором, слідчим чи судом. Необхідно зазначити, що виконання заходів безпеки покладається на органи служби безпеки, органи внутрішніх справ, Державне бюро розслідувань.

Під час здійснення адвокатської діяльності важливо дотримуватись норм закону про збереження персональних даних клієнтів як на приватному, так і на

державному рівнях. Закон України «Про державну таємницю», введений в дію 21.01.1994 року (остання редакція від 15.03.2022) регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України [3].

З розвитком електронних технологій у діяльності адвокатів набуває актуальності проблема користування електронними засобами передачі інформації, пересилання документів за допомогою електронної пошти, інформування клієнтів з використанням месенджерів, а також зберігання даних клієнтів або електронних документів в електронній формі. Задля правомірного користування даними в електронній формі 22.05.2003 року вступив у дію Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (остання редакція від 01.08.2022 р.). Законом зафіксовано значення електронного документу, оскільки це є документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [5].

У житті є моменти, коли людина потребує допомоги чи то фінансової, чи моральної, чи правової. Задля надання безоплатної правової допомоги, у тому числі й надання адвокатських послуг, 02.06.2011 року прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу». Законом передбачається надання адвокатських послуг у формі безоплатної вторинної правової допомоги на постійній основі за контрактом [6].

Законом виокремлені такі види правових послуг, як: захист; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу, на відміну від первинної, мають певні категорії осіб, які визначені Законом. Це: малозабезпечені особи, особи з інвалідністю, учасники бойових дій, внутрішньо переміщені особи, постраждалі від домашнього насильства, діти та інші соціально вразливі верстви населення.

У випадку, якщо необхідно отримати вторинну правову допомогу слід звернутися до одного з місцевих центрів або бюро правової допомоги. Задля отримання допомоги особа має підтвердити свою належність до однієї з категорій, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу.

В Україні діє понад 500 точок доступу до безоплатної правової допомоги на сьогодні. Зокрема регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, забезпечать насамперед участь захисника у процесі досудового розслідування та судового провадження у передбачених кримінальним процесуальним законодавством випадках. Регіональні центри для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, у випадках затримання особи, застосування до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, адміністративного затримання чи адміністративного арешту, захист засуджених осіб, спрямовують, координують та контролюють діяльність місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Окрім низки нормативних актів, що є підґрунтям правової діяльності адвокатури, національним органом, який врегульовує діяльність адвокатів є Рада адвокатів України. Діяльність Ради регламентується Положенням, затвердженим Установчим з'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року. У документі чітко прописані організаційні питання адвокатської діяльності. Положенням детально визначено межі повноважень Ради адвокатів України та саме керівництво Радою адвокатів України. У документі визначена структура взаємовідносини Ради адвокатів України з іншими органами адвокатського самоврядування, організаційні засади проведення засідань та прийняття рішення Радою [11].

Положення чітко визначає роль, функції, завдання Ради адвокатів. Рада адвокатів України діє у системі органів Національної асоціації адвокатів України, є національним органом адвокатського самоврядування. Державою покладено виконання у період між з'їздами адвокатів України публічно-представницьких функцій недержавного самоврядного інституту, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання правової допомоги на професійній основі адвокатури України.

У документі зазначено, що Рада адвокатів України не має статусу юридичної особи. До її складу входить тридцять членів, стаж адвокатської діяльності яких повинен становити не менше п'яти років: по одному представнику від кожного регіону, які обираються конференцією адвокатів регіону, та голова і два заступники голови, які обираються шляхом голосування з'їздом адвокатів України [11].

Уповноваженим органом Рада адвокатів України стає за умови обрання не менше двох третин від її складу. Строк повноважень голови, заступників голови, секретаря і членів Ради адвокатів України становить п'ять років. Одна й та сама особа не може бути головою, заступником голови, секретарем або членом Ради адвокатів України більше ніж два строки підряд. Голова, заступник голови, секретар, член Ради адвокатів України можуть бути достроково відкликані з посади за рішенням органу адвокатського самоврядування, який обрав їх на посаду.

У своїй діяльності національний орган займається складанням порядку денного, забезпеченням скликання та проведення з'їзду адвокатів України. Після рішень з'їзду адвокатів Рада реалізовує виконання цих рішень. Для якісного регулювання адвокатської діяльності здійснюється методичне, інформаційне, організаційне забезпечення Єдиного реєстру адвокатів України.

Радою адвокатів встановлюється розмір та порядок сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування. Органом розглядаються скарги на рішення, дії чи бездіяльність рад адвокатів регіонів, їх голів, скасовуються рішення рад адвокатів регіонів. Радою адвокатів забезпечується ведення офіційного вебсайту Національної асоціації адвокатів України [33].

Окремим органом адвокатської діяльності є Рада адвокатів регіону. Рада має свої функціональні обов'язки, а саме представляє адвокатів регіону, складає порядок денний. Для вирішення того чи іншого питання Радою організуються конференції адвокатів регіону. Контроль за виконанням поставлених завдань покладаються на Раду адвокатів регіону. Радою здійснюється інформаційно-методичне забезпечення адвокатів регіону, що сприяє підвищенню кваліфікації адвокатів. До обов'язків Ради адвокатів регіону також входить:

- приймання присяги адвоката;
- забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів;
- розпорядження майном та коштами відповідно до кошторису;
- забезпечення внесення даних до Єдиного реєстру адвокатів України;
- створення комісії з оцінювання якості, повноти надання адвокатами безоплатної правової допомоги.

Складовою системи адвокатури України є й Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, діяльність якої регулюється Положенням про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури. Згідно Положення Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури це колегіальний орган, роботою якого є розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури [16].

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури підпорядковується з'їзду адвокатів України та Раді адвокатів України. До складу Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури входять тридцять членів, стаж адвокатської діяльності яких має становити не менше п'яти років: по одному представнику від кожного регіону, які обираються конференцією адвокатів регіону, голова і два заступники голови, які обираються шляхом голосування з'їздом адвокатів України.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури є повноважною за умови обрання не менше двох третин її складу. Термін повноважень голови, заступників голови, секретаря і членів Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури становить п'ять років. Одна й та сама особа не може бути головою, заступником голови, секретарем або членом Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури більше ніж два строки підряд.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури має повноваження розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; узагальнювати дисциплінарну практику кваліфікаційно-

дисциплінарних комісій адвокатури; виконувати інші функції відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7].

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури має низку повноважень, серед яких варто виокремити право: залишати скаргу без задоволення, а рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури без змін; змінювати рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; скасовувати рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та ухвалити нове рішення; направляти справу для нового розгляду до відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та зобов'язати кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури вчинити певні дії.

Засідання Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури вважається правомочним, якщо на ньому присутні більше половини від загальної кількості членів комісії. Рішення приймаються більшістю голосів від загальної кількості членів комісії та може бути оскаржене до суду протягом тридцяти днів з дня його прийняття.

Установчим документом Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури є Положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, яке затверджується з'їздом адвокатів України [16].

Для використання адвокатами системи орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні багатоманітних, іноді суперечливих професійних прав та обов'язків було розроблено Правила адвокатської етики (зі змінами від 15.02.2019). Правила адвокатської етики мають на меті уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури у сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загально визнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві. Документом визначено важливі принципи адвокатської етики. Серед них варто виокремити наступні:

– свобода адвоката та його незалежність під час здійснення адвокатської діяльності. Адвокат має можливість розділити свій гонорар з іншими особами, якщо це не заборонено актами законодавства про адвокатуру та адвокатську

діяльність. При виконанні доручень клієнта адвокат не має керуватися вказівками інших осіб;

– Підтримка законності. Адвокат зобов'язаний використовувати всі свої знання та професійну майстерність для захисту й представництва прав та інтересів клієнта, дотримуючись чинного законодавства України. Адвокат не має права вдаватися до засобів та методів, які суперечать чинному законодавству або цим Правилам;

– пріоритет інтересів клієнта. Адвокат має залишатися незалежним від свого клієнта. У межах дотримання принципу законності адвокат зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з переваги інтересів клієнта;

– недопустимість конфлікту інтересів. Адвокат без письмового погодження з клієнтами, щодо яких виник конфлікт інтересів, не може представляти або захищати одночасно двох або більше клієнтів, інтереси яких є взаємно суперечливими. Адвокат без письмового погодження з клієнтом, не може його захищати, якщо інтереси клієнта суперечать власним інтересам адвоката. За відсутності письмового погодження клієнта, в разі виникнення конфлікту інтересів такий договір має бути розірваний з дотриманням умов;

– конфіденційність. Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду забезпечує «Кримінальний процесуальний кодекс України» [8].

У Правилах адвокатської етики зазначено, що захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі [9].

З метою створення єдиних правил, якими керуються адвокати, судові захисники, консультанти з юридичних питань, що займаються

міжнародними правовими відносинами у країнах Європи, розроблено «Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства». Згідно документу особливість професії адвоката полягає у тому, що адвокат одержує від клієнта відомості, які адвокат не повинен повідомляти іншій особі, а також будь яку іншу інформацію, яку йому належить зберігати у таємниці. Довіра до адвоката може виникнути лише за умови обов'язкового додержання ним принципу конфіденційності. Таким чином, конфіденційність є першорядним і фундаментальним правом та обов'язком адвоката.

У вересні 1990 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Основні положення про роль адвокатів (далі – Основні положення ООН), що встановлюють мінімальні стандарти для країн під час розробки національного законодавства і регулюють становлення, організацію і функціонування адвокатської професії. Цей документ було розроблено з метою визнання «життєво важливої» ролі професійних об'єднань адвокатів і сприяння країнам у забезпечення такої ролі адвокатів у демократичному суспільстві [10].

Документ визначає коло обов'язків адвоката у стосунках з клієнтом, а саме: роз'яснення клієнту його прав та обов'язків (з описом принципів роботи правової системи, адже це стосується прав і обов'язків клієнта), надання допомоги клієнту будь-яким законним способом й вчинення правових дій для захисту його інтересів, надання клієнту допомоги у судах, трибуналах та адміністративних органах.

Важливим для нашого дослідження проблеми адвокатської діяльності став Закон України «Про інформацію», який визначає захист інформації як сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї [2]. У законі визначено основні принципи інформаційних відносин загалом, але вони є актуальними й для діяльності адвокатів, зокрема: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

З метою захисту адвокатської таємниці, конфіденційності та дотримання законних гарантій незалежності адвокатської професії від будь-якого впливу у Положенні про адвокатське дос'є від 04.08.2017 р. подається чітке формулювання поняття адвокатського дос'є як «сукупності документів та інформації, що отримуються, збираються, створюються, зберігаються, використовуються адвокатом (іншою особою за його дорученням) та/або знаходяться в його розпорядженні (володіння, віданні тощо) і охоплюється поняттям адвокатської таємниці, а також окремі (одиночні) документи та будь-які носії інформації, які охоплюються таким поняттям, предмети, тощо». У Положенні у загальному аспекті також подано трактування структури, змісту документа та діловодства адвоката у загальному аспекті [13].

До нормативних документів, що регламентують діяльність адвокатів у нашій державі відповідно до вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», відноситься й «Положення про помічника адвоката». Документ визначає єдині засади організації, правовий статус та умови діяльності особи, яка займає посаду помічника адвоката та регламентує умови і порядок використання адвокатами при здійсненні своєї професійної діяльності праці помічників [12].

З тексту Положення випливає, що правовою основою діяльності помічника адвоката є Конституція України, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кодекс законів про працю України, Правила адвокатської етики, інші законодавчі акти, це Положення та акти Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України.

У Положенні подається перелік посадових осіб, які залучені до сфери адвокатської діяльності й наділені повноваженнями її здійснювати, а також роз'яснення й тлумачення відповідного понятійного апарату. Так, адвокат – фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставі та у порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Без сумніву, великий обсяг роботи, що здійснюється у процесі адвокатської діяльності, передбачає наявність помічника – особи, яка здійснює діяльність на підставі та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та

адвокатську діяльність», Кодексом законів про працю України, Правилами адвокатської етики та зазначеним Положенням. У документі чітко визначено основні принципи та засади діяльності помічника адвоката: верховенство права, законність, конфіденційність та уникнення конфлікту інтересів [22].

Як зазначено у Положенні про помічника адвоката, свою діяльність він може здійснювати на всій території України виключно за письмовим або усним дорученням адвоката та за її межами. Слід зазначити, що помічники адвоката працюють на підставі трудового договору (контракту), укладеного з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, з додержанням вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і законодавства України про працю. Звісно адвокат іноземної держави, якого включено до Єдиного реєстру адвокатів України, може мати помічника, який діятиме виключно в межах повноважень, наданих адвокату іноземної держави, з оформленням їх трудових відносин з додержанням вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та законодавства України про працю.

Адвокат, адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання, які уклали трудовий договір з помічником адвоката (заявник), звертаються із заявою до Ради адвокатів регіону про видачу посвідчення помічника адвоката та внесення відомостей про помічника адвоката до ЄРАУ. У випадку оформлення трудових відносин з адвокатом, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, заява подається до ради адвокатів регіону за адресою робочого місця адвоката згідно даних ЄРАУ [47].

До заяви про внесення даних про помічника адвоката до ЄРАУ та видачу посвідчення помічника адвоката додається значний пакет документів:

- письмова згода помічника адвоката на обробку його персональних даних і на проведення перевірки повноти та достовірності повідомлених ним відомостей, зобов'язання про надання необхідних для перевірки документів на запит ради адвокатів регіону;

- нотаріально посвідчена копія документа державного зразка, що підтверджує здобуття помічником адвоката повної вищої освіти за наступними

спеціальностями: «Правознавство», «Правоохоронна діяльність», «Міжнародне право»;

- документ встановленої форми (довідка, витяг) про відсутність у такої особи судимості, виданий компетентним органом;

- довідка медичної установи про стан здоров'я помічника адвоката;

- копія паспорта помічника адвоката;

- копія реєстраційного номера облікової картки платника податків, за винятком випадків, коли особа відмовилася від отримання такого номеру через релігійні переконання;

- копія трудової книжки із записом про прийняття на роботу особи в якості помічника адвоката із зазначенням прізвища, імені, по-батькові адвоката, помічником якого така особа прийнята на роботу;

- копія наказу про прийняття на роботу в адвокатське бюро, адвокатське об'єднання помічника адвоката із зазначенням прізвища, імені, по батькові адвоката, помічником якого така особа прийнята на роботу;

- трудовий договір (контракт) (оригінал для огляду) та його копія;

- автобіографія помічника адвоката;

- три фотографії помічника адвоката, розміром 3 см на 4 см та на електронному носії;

- копія квитанції або платіжного доручення з відміткою банківської установи про здійснення оплати за посвідчення помічника адвоката;

- копія квитанції або платіжного доручення з відміткою банківської установи про сплату внеску за внесення відомостей стосовно помічника адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України;

- підтвердження від Вищої школи адвокатури НААУ про проходження курсу-інструктажу введення в професію помічника адвоката [12].

У разі ненадання вказаних у цьому Положенні документів, адміністратор бази даних ЄРАУ ради адвокатів регіону на Першому рівні повідомляє заявника про необхідність усунення недоліків у 30-ти денний термін. Якщо у встановлений

строк недоліки не будуть усунені, така заява разом з додатками повертається заявнику.

Посвідчення помічника адвоката видається заявнику особисто або на підставі довіреності, оформленої у відповідності до закону (адвокати, які здійснюють свою діяльність індивідуально, надають нотаріально посвідчену довіреність; довіреність адвокатського бюро/адвокатського об'єднання оформлюється на бланку юридичної особи за підписом керівника та скріплюється печаткою).

Серед складових документаційного супроводу адвокатської діяльності важливе місце відведене журналу видачі посвідчень помічника адвоката, який ведеться Радою адвокатів регіону. Посвідчення помічника адвоката видається після того, як його підпише голова ради адвокатів регіону на платній основі. Грошова сума за посвідчення помічника адвоката не має перевищувати витрати на його виготовлення [14].

Адвокат (адвокатське об'єднання/адвокатське бюро) направляє повідомлення до територіальних органів Державної фіскальної служби України (за місцем обліку як платника єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування) про прийняття помічника адвоката на роботу за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України, до початку роботи за укладеним трудовим договором декількома способами. Дані про працівника можуть передаватись декількома способами. Найшвидшим способом передачі даних про працівника є засоби електронного зв'язку, тобто передача документів в електронній формі або передача паперових оригіналів документів разом з копією в електронній формі, якщо трудові договори укладено не більше ніж із п'ятьма особами.

Особова справа помічника адвоката формується та зберігається у Раді адвокатів регіону та складається з документів, перелік яких зазначений у Положенні про помічника адвоката. Термін зберігання особової справи помічника адвоката становить 75 років.

Згідно прийнятих нормативно-правових актів помічник адвоката зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю (будь яку інформацію, яка стала йому відома про клієнта щодо змісту порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складених ним документів, інформацію, що зберігається на електронних носіях та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності). Помічник адвоката не має права розголошувати відомості, які становлять адвокатську таємницю, використовувати ці відомості у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб.

Розголошення адвокатської таємниці є дисциплінарним проступком, за який до помічника адвоката застосовується дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення (дане дисциплінарне стягнення є іншим дисциплінарним стягненням, що може бути застосоване до помічників адвоката, як того вимагає стаття 147 Кодексу законів про працю України, і встановлене цим Положенням).

Помічник адвоката має низку функціональних обов'язків серед яких своєчасне та якісне виконання завдань призначених адвокатом. Помічнику необхідно дотримуватись термінів підготовки документів та виконання доручень.

Від помічника вимагається дбайливе ставлення до майна адвоката чи адвокатського об'єднання. Під час здійснення адвокатської діяльності помічник не має порушувати права і свободи людини та громадянина. Одним із найважливіших обов'язків помічника є дотримання Правил адвокатської етики та зберігання адвокатської таємниці.

Крім того, Положенням зафіксовано досить широке коло прав помічника адвоката (адвокатського бюро, об'єднання). Так, помічник адвоката (адвокатського бюро, об'єднання) має право: на використання інформаційних баз даних, телекомунікаційних мереж та спеціальної літератури адвоката; вносити пропозиції щодо організації своєї роботи; за погодженням з адвокатом брати участь у конференціях, семінарах, круглих столах, форумах, інших науково-практичних заходах, проходити стажування; брати участь у нарадах, зборах трудового колективу та інших заходах відповідного адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; підвищувати свій професійний рівень у системі

підготовки та підвищення кваліфікації адвокатів та отримувати відповідний сертифікат, встановленої Порядком підвищення кваліфікації адвокатів України форми.

За умови надання письмової згоди клієнтом адвоката (адвокатського бюро, об'єднання), помічник адвоката (адвокатського бюро, об'єднання), має також право брати участь у попередній підготовці судових справ до розгляду, за дорученням адвоката готувати проекти запитів, листів, позовних заяв, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи, інших процесуальних документів, які використовуються адвокатом. До кола повноважень помічника адвоката відносяться за дорученням адвоката отримувати відповіді на адвокатські запити, робити витяги з матеріалів адвокатського дос'є, робити копії та витяги з документів, наданих у розпорядження адвоката клієнтом. Помічник має право бути присутнім під час консультацій адвоката, під час проведення слідчих дій та в судових засіданнях, збирати документи, необхідні адвокату та виконувати доручення правового характеру.

До обов'язків помічника адвоката відноситься і своєчасне та якісне виконання доручень адвоката, дотримання строків підготовки документів та виконання доручень

Варто зазначити, що на законодавчому рівні також чітко прописані обмеження та заборони зайняття адвокатською практикою. Зокрема, заняття адвокатською діяльністю забороняється особам, які не мають юридичної освіти, відтак і положенні повна вона визначається «як повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку» [12].

З метою забезпечення ефективного документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні, встановлення єдиних правил виготовлення, оформлення, зберігання, обліку ордерів з адвокатської діяльності розроблено «Положення про ордер на надання правничої допомоги». Відтак у нашій державі встановлено єдину, обов'язкову для всіх адвокатів, типову форму ордера, яка затверджується Радою адвокатів України.

Отже, правове поле адвокатської діяльності в Україні забезпечується широким спектром нормативно-правових актів. Основоположним нормативним документом, що регулює адвокатську справу в Україні, є Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Закон визначає засади здійснення адвокатської діяльності в Україні відповідно до загально визнаних міжнародних демократичних стандартів, що забезпечує надання адвокатами професійної правової допомоги кожному, хто її потребує.

Крім того, ефективне функціонування інституту адвокатури в Україні регулює низка таких нормативно-правових актів як: Конституція України, Закон України «Про державну таємницю»; Положення про Раду адвокатів; Положення про адвокатське досє; Положення про адвокатський ордер; Положення про помічника адвоката та інші.

2.2. Специфіка адвокатської діяльності в Україні та закордоном

У правовій системі нашої держави невід'ємну частину юридичного процесу займає здійснення адвокатської діяльності. Конституція України забезпечує право кожного на професійну правничу допомогу. Адвокатська діяльність в Україні є незалежною професійною діяльністю адвоката, аби захищати права, представляти інтереси та надавати інші види правової допомоги клієнту. До особи, яка хотіла б займатися адвокатською діяльністю в Україні, висуваються наступні вимоги: по-перше, вона повинна мати документ про вищу юридичну освіту, по-друге, володіти державною мовою, по-третє, мати стаж роботи у галузі права не менше двох років. Особа, яка відповідає цим вимогам, має право подати заяву до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії про допуск для складання кваліфікаційного іспиту. Якщо людина прагне стати адвокатом, тоді складається іспит, який полягає у виявленні знань з галузі права, історії адвокатури, адвокатської етики та застосуванні закону у виявленні практичних навичок та умінь.

Наступним етапом є стажування адвоката тривалістю шість місяців, а у випадку, якщо особа має стаж роботи на посаді помічника адвоката не менше

одного року за останні два роки – вона звільняється від проходження стажування. У разі успішного проходження стажування особа складає присягу адвоката України та отримує свідоцтво про право зайняття адвокатською діяльністю і посвідчення адвоката України [7].

Для регулювання адвокатської діяльності на законодавчому рівні передбачено три види дисциплінарної відповідальності: попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на певний строк, а також позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю із подальшим виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Крім того, нормативними документами затверджені гарантії адвокатської діяльності, які фактично забороняють притягнення адвоката до будь-якого іншого виду відповідальності, коли він здійснює свою професійну діяльність відповідно до норм чинного законодавства. Певною мірою це негативно впливає на відносини між адвокатом та клієнтом (особа, орган, в інтересах яких здійснюється адвокатська діяльність), оскільки під час укладення договору про надання правової допомоги, клієнт не може розраховувати на цивільно-правову відповідальність адвоката, на відміну від країн Європейського Союзу, де це право клієнта гарантується.

З метою дослідження правового поля, специфіки діяльності інституту адвокатури в Україні, нами було проаналізовано досвід зарубіжних країн, передовсім держав Європейського Союзу, у сфері адвокатської діяльності та її нормативно-правового забезпечення. Зокрема, у нашому дослідженні ми зосередили увагу на цікавому, на наш погляд, досвіді адвокатської діяльності в Польщі, Франції та Німеччині.

Так, зокрема у Польщі, для заняття адвокатською діяльністю, необхідно пройти відповідну практичну підготовку у кілька етапів. Перший етап передбачає стажування, яке триває чотири роки: не менше одного року в суді, прокуратурі, державному господарському арбітражі та інших органах правової охорони за направленням адвокатської ради. Від стажування звільняються професори, доктори

юридичних наук, а також особи, які займали посаду юриста або старшого юриста Генеральної Прокуратури Казначейства та інші.

Другий етап проходить у форматі складання іспиту на знання як загальних законів юриспруденції, так і нормативних актів, що регулюють адвокатську діяльність. Варто зазначити, що суттєвою відмінністю адвокатської діяльності в Польщі, на відміну від України є залежність адвокатури Польщі від державних органів, підпорядкування Міністерству юстиції [27]. В Україні ж на законодавчому рівні адвокатура визначена як недержавний самоврядний інститут.

Під час здійснення адвокатської діяльності згідно Кодексу адвокатської етики Польщі [21] адвокат зобов'язаний зберігати та забезпечувати збереження всієї інформації, яку отримав під час виконання професійних обов'язків перед виявленням або небажаним використанням.

Організаційними формами адвокатської діяльності у Республіці Польща є адвокатські об'єднання, адвокатські канцелярії та господарські товариства.

При підготовці до адвокатського іспиту у Польщі запроваджуються спеціальні теоретичні та практичні навчальні заходи. Для зарахування до адвокатської аплікації необхідно успішно скласти вступні аплікантські іспити, які проводить Міністерство юстиції Польщі. Протягом трьох років аплікат навчається та паралельно проходить стажування у адвоката. Адвоката призначає окружна адвокатська рада. Керівник стажування повинен мати п'ятирічний досвід роботи. Завершення адвокатської аплікації супроводжується складенням кваліфікаційного іспиту [75] .

У Франції адвокатура представляє собою самоврядну корпорацію, що включає в себе Голову, Раду Органу, Генеральну асамблею адвокатів і Національну Раду колегій. Особливістю діяльності адвокатів є те, що вона спирається на вікові традиції корпоративності, а думка адвокатів стосовно певного важливого питання надзвичайно цінується суспільством. Тобто адвокатська діяльність у Франції має значне історичне підґрунтя [34].

Регулювання адвокатської діяльності у Франції забезпечується Законом Франції про статус адвокатів від 31 грудня 1971 року.

У свою чергу, діяльність адвокатів в Україні регулюється Конституцією та Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Саме в цьому законі дається визначення адвокатури, визначаються основи її організації та зазначається, що адвокатура України є цілісною системою, яка має у своїй структурі такі елементи, як: З'їзд адвокатів України, Рада адвокатів України, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури, Конференція адвокатів регіону, Рада адвокатів регіону, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія, Ревізійна комісія регіону та Національна асоціація адвокатів України. У кожній з цих структур є конкретне коло власних завдань, функції та сфери діяльності.

Відмінною ж рисою системи адвокатури Франції, є те, що адвокати зазвичай об'єднані у колегії при Суді другої інстанції, однак за можливості такі колегії можуть об'єднуватися у Орден адвокатів. Від його імені діють представницькі органи в особі голови колегії адвокатів. Керівництво та контроль за колегіями адвокатів здійснює Рада колегії, яка переобирається кожні три роки. До головних завдань Орденів можна віднести контроль за дотриманням основних правил адвокатської етики та розгляд скарг стосовно різноманітних питань, які можуть подавати як приватні особи, так державні організації. Національна рада колегій у Франції є вищим органом адвокатського самоврядування і за своїми повноваженнями схожа до З'їзду адвокатів України. Головною функцією колегій адвокатів є координація дій адвокатів, що входять до їх складу, забезпечувати загальні потреби та захист інтересів адвокатів у межах своєї компетенції, слідкувати за якістю надання юридичної допомоги та забезпечувати доступ до правосуддя [31]. Загальні функції самоврядного професійного об'єднання Франції виконує Рада колегій адвокатів. У Франції існує близько ста восьмидесяти колегій, що налічують понад сорок дев'ять тисяч адвокатів.

Щоб стати адвокатом у Франції, потрібно мати громадянство Франції або однієї з країн ЄС лише за умови визнання дипломів про вищу освіту. Особа, яка бажає здобути звання адвоката не повинна мати судимості, дисциплінарні або адміністративні проступки [19].

У Франції, для отримання Сертифіката для заняття адвокатською діяльністю особа, яка бажає здійснювати адвокатську діяльність, повинна скласти іспити. Для цього обов'язково необхідно пройти курс спеціального навчання у регіональному центрі професійного навчання або у школі професійної освіти колегії адвокатів. Колегії адвокатів Франції організують якісну підготовку стажування і перепідготовки адвокатів [64].

Цікавий, на наш погляд, досвід становлення та регулювання адвокатури має Федеративна Республіка Німеччини (ФРН). Адвокатська діяльність у країні регулюється такими нормативно-правовими актами: Федеральним законом про адвокатуру та Федеральним становищем про сплату послуг адвокатів. Порівняння нормативно-правового забезпечення адвокатської діяльності у Німеччині та Україні представлено у таблиці А.1 додатка А.

Адвокат у ФРН має ряд обов'язків, а саме зберігати таємницю, тобто усієї інформації, що стала відомою у процесі роботи. При виконанні професійних обов'язків адвокат повинен дотримуватись ділової поведінки. Під час розгляду справи адвокат з обережністю має відноситись з довіреними йому матеріальними цінностями. Якщо це стосується коштів, які належать іншій особі, то в такому випадку кошти передаються уповноваженим особам або ж надсилаються на спеціальний рахунок [20].

Реклама адвокатських послуг у Німеччині дозволяється у випадку, якщо вона об'єктивно інформує про зміст та форму професійної діяльності та не спрямована на отримання конкретного завдання.

Під час здійснення адвокатської діяльності у Німеччині, адвокат повинен запроваджувати особові справи клієнтів. Завдяки цьому можна отримати загальне уявлення про його діяльність. Справи зберігаються у адвоката впродовж п'яти років після виконання роботи. Уразі якщо замовник відмовляється виплатити кошти за виконану роботу, адвокат має право відмовити у видачі документів замовнику [64, с. 302-306].

Характерною особливістю адвокатської діяльності Німеччини є страхування професійної відповідальності адвоката. Задля покриття ризику відповідальності за

матеріальні збитки, що можуть виникнути у зв'язку із професійною діяльністю адвоката, він зобов'язаний укласти договір обов'язкового страхування професійної відповідальності, та поновлювати його дію впродовж терміну дії дозволу. Страхування повинно здійснюватись у страховій компанії, яка має право вести свою діяльність на території країни.

Укладається договір страхування з метою гарантування страхового захисту для будь-якого окремого порушення обов'язків, наслідком якого може стати пред'явлення до адвоката законних претензій щодо відповідальності з точки зору цивільного права. При цьому може бути обумовлено, що всі порушення обов'язків при виконанні одного замовлення розглядатимуться як один страховий випадок, незалежно від того, чия поведінка стала їх причиною: адвоката чи залученого ним помічника.

З метою покращення своєї професійної діяльності адвокат повинен мати заступника. Заступника призначають на посаду у декількох випадках. Першою причиною призначення на посаду є неспроможність адвоката виконувати свої професійні обов'язки протягом тижня. Також призначення заступника необхідне у випадку, якщо адвокат планує залишити робоче місце на термін більше одного тижня. Призначення на посаду заступника може здійснювати адвокат самостійно, або ж призначатись палатою адвокатів за заявою самого адвоката.

У Німеччині функціонують Колегії адвокатів, які утворюються за територіальним принципом і об'єднують адвокатів, приписаних до суду однієї і тієї ж землі. Міністерство (управління) юстиції землі надає згоду на утворення нової колегії на території даного округу, але лише у тому випадку, якщо кількість практикуючих там адвокатів перевищить 500 осіб [43].

Колегії адвокатів крани об'єднуються в єдину Федеральну палату адвокатів Німеччини. Вищим органом колегії є загальні збори її членів, які збираються з ініціативи голови колегії або на вимогу не менш ніж десяти відсотків адвокатів, що входять до неї. Питання кворуму і процедури вирішуються статутом або правилами внутрішнього розпорядку відповідної колегії. Усі рішення загальних зборів приймаються простою більшістю голосів, а при їх рівності вирішальним стає голос

голови (виняток: якщо при виборі членів правління немає більшості голосів на користь того чи іншого кандидата, вирішальним виявляється не голос голови, а жереб). Загальні збори обирають правління колегії, встановлюють розмір членських внесків та порядок їх сплати, вирішують питання соціального забезпечення адвокатів колегії та членів їх сімей, стажування, відшкодування витрат членам правління та членам суду адвокатської честі тощо [19].

Виконавчим органом колегії є правління, яке зазвичай складається з семи чоловік. Однак не всі німецькі адвокати об'єднані в колегії. За німецьким законодавством колегії адвокатів віднесені до категорії «корпорацій публічного права», що вже саме по собі мало б означати, що входження до їх складу є справою добровільною. Проте, якщо адвокат не є членом колегії, то він ніколи не матиме змогу працювати при Федеральному верховному суді. Крім того, будь-яка особа, допущена до адвокатської практики, зобов'язана відкрити свою канцелярію при суді, до якого адвокат приписаний.

На відміну від інших, проаналізованих нами країн, у Німеччині створено доволі просту і зрозумілу систему об'єднання адвокатів, що сполучає у собі елементи обов'язкового і добровільного членства. Більшість дослідників вважає, що головним здобутком такого рішення можна назвати диференціацію цілей, завдань і повноважень двох паралельно діючих професійних об'єднань адвокатів, а саме: Федеральної колегії (палати) адвокатів (з обов'язковим членством і наявністю функцій дисциплінарного нагляду), в яку входять регіональні колегії адвокатів; Німецької асоціації адвокатів (це добровільна організація, в яку входять переважна більшість адвокатів Німеччини) [77].

Таким чином, система адвокатури у Німеччині побудована за принципом поєднання контролю держави (Земельне Міністерство юстиції та вищих земельних судів) за адвокатською діяльністю з самоврядуванням адвокатських утворень у палатах, що мають такі органи самоврядування, як правління, президія і загальні збори членів палати не конкурують, а доповнюють одна одну.

У Німеччині, як і в Україні, проводяться вебінари. За допомогою цього інструментарію адвокат навіть дистанційно має можливість підвищувати свій

професійний рівень. І в Україні, і Німеччині позитивно сприймається участь адвокатів у різноманітних заходах, конференціях, семінарах, присвячених проблемам адвокатури, спрямованих на налагодження міжнародних зв'язків, обміні позитивним досвідом [35].

Українські юристи зазначають, що у ФРН функціонує ефективний механізм організації та діяльності адвокатури, який є прикладом для України як представниці такої ж правової сім'ї (романо-германської) [43].

Виходячи з вищезазначеного, можемо стверджувати, що інститут адвокатури в Україні розвивається у європейському векторі з використанням позитивного досвіду європейських партнерів. Це прослідковується у таких моментах як: незалежність адвокатської діяльності, накопичувальна система балів задля розвитку професійних навичок адвоката, розвиток адвокатського самоврядування, досягнення домовленості між Національною асоціацією адвокатів України та Федеральною палатою адвокатів Німеччини щодо врегулювання процедур взаємного доступу до професії адвоката в Україні та Німеччині.

Якщо проаналізувати законодавство більшості країн ЄС у сфері регулювання адвокатської діяльності, зокрема, дотримання адвокатами покладених на них обов'язків, можна зробити висновок, що притягнення осіб, які займаються адвокатською практикою, до цивільно-правової відповідальності відбувається у разі невиконання чи неналежного виконання ними своїх професійних обов'язків. У Франції законодавством чітко врегульована цивільно-правова відповідальність адвоката, яка може настати навіть за допущення незначної помилки, рівень якої оцінюється за результаті дій адвоката згідно встановлених критеріїв «ідеального образу» адвоката.

Отже, проведений нами аналіз досвіду зарубіжних країн, а саме: Польщі, Франції та Німеччини у сфері адвокатської діяльності та її нормативно-правового забезпечення, дозволив зробити наступні висновки. По-перше, у кожній державі основним інститутом з надання правової допомоги є адвокатура. Проаналізувавши етапи набуття статусу адвоката у зазначених країнах, можемо стверджувати, що стажування адвокатів є однією із важливих вимог їхньої діяльності. Однак в

Україні звільнення від стажування отримують особи, які працювали помічником адвоката не менше одного року за останні два роки, а в інших країнах тільки цим винятком звільнення від стажування не обмежується. Щодо відповідного досвіду у зарубіжних країнах, то там існує дещо більший перелік умов стосовно звільнення адвокатів від стажування.

Крім того, порівняльний аналіз діяльності інституту адвокатури у Франції та Україні засвідчив, що структурні одиниці системи адвокатури обох країн мають певні відмінності. Однак головна мета діяльності та повноваження співпадають:

- забезпечення єдності та гармонійної взаємодії між окремими органами інституту адвокатури;
- надання професійної допомоги особам у сфері права, котрі її потребують;
- відповідальність органів адвокатури перед державними органами та громадськістю;
- належне виконання адвокатами своїх обов'язків згідно правил професійної етики.

Таким чином, проаналізувавши нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності в Україні, необхідно зазначити, що основним документом, який регулює сферу адвокатської діяльності є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Також існує низка інших нормативно-правових актів з адвокатської діяльності: Конституція України, Закон України «Про державну таємницю»; Положення про Раду адвокатів; Положення про адвокатське досє; Положення про адвокатський ордер; Положення про помічника адвоката та інші. Що стосується регулювання адвокатської діяльності за кордоном, а саме у Німеччині, Франції та Польщі, необхідно зазначити, що в зазначених країнах існують нормативні документи присвячені керуванню адвокатської діяльності. Зокрема у Німеччині існує Федеральний закон про адвокатуру та Федеральне становище про сплату послуг адвокатів, які коригують та визначають порядок отримання статусу адвоката та надання адвокатських послуг. У Польщі

адвокатська діяльність керується Кодексом адвокатської етики. Адвокатуру Франції регулює Закон про статус адвокатів. Порівнюючи нормативно-правове забезпечення вище зазначених країн, Інститут адвокатури у країнах ЄС та Україні є основним інструментом для надання правової допомоги.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯРЕМЕНКА Д. В.

3.1. Документаційний супровід індивідуальної діяльності Д. В. Яременка

Документаційний супровід адвокатської діяльності, ефективно документальне забезпечення функціонування інституту адвокатури є актуальною проблемою для будь якого суспільства, особливо ж суспільства, де порушення прав і свобод людини і громадянина стали повсякденністю. Особливо це є актуальним для України сьогодні, адже під час російсько-української війни ми спостерігаємо систематичні порушення прав фізичних та юридичних осіб. Завдання адвокатів, у зв'язку з цим, полягають у докладанні максимальних зусиль для захисту прав людини, у тому числі із допомогою Європейського суду з прав людини чи Комітетів ООН. У процесі своєї діяльності адвокат, безперечно, має виходити з переваг інтересів клієнта, а не із власних [50, с.181-188].

Специфіку документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні нами було розглянуто на прикладі індивідуальної діяльності адвоката Яременка Дмитра Володимировича. Адвокат Яременко Д. В. надає правову, професійну допомогу з питань адвокатської діяльності з 11 березня 2016 року рішенням Радою Адвокатів Житомирської області. У своїй діяльності Дмитро Володимирович працює із справами передачі спадщини, захист клієнта у суді тощо [18].

Документування та організування роботи зі службовими документами є однією із основних складових діяльності органів влади усіх рівнів, соціальних інституцій, юридичних осіб. Водночас, на ці процеси, що, як правило, охоплюються поняттям діловодства, усе більше впливає застосування нових інформаційно-комунікативних технологій, методів інформаційно-документаційного забезпечення управління службовими документами. У підсумку, зазначена діловодна діяльність, що спрямована на прийняття, документування та реалізацію важливих рішень, набуває більш широкого змісту і може позначатися як документальне забезпечення діяльності юридичної особи. Робота будь-якого

органу, чи то державної влади, чи то місцевого самоврядування, чи то судової гілки влади, чи то адвокатської сфери діяльності завжди зводиться до оформлення різних видів документів [56, с. 32-37].

Отже, адвокатську діяльність супроводжує значна кількість документів, а відтак можемо говорити про функціонування «діловодства адвоката». Поняття «діловодство адвоката» слід розуміти у широкому сенсі цього слова. До діловодства адвоката можна віднести діяльність щодо будь-яких матеріалів, які становлять адвокатське дос'є. Відтак у адвокатській діяльності можна умовно виокремити різні блоки діловодства залежно від категорії та обсягу конкретної справи.

Перший блок діловодства складають процесуальні документи, до яких входять усі документи, що стосуються процесуальної сторони діяльності адвоката: проекти та копії позовних заяв, скарг, клопотань тощо.

Наступною складовою діловодства адвоката є запити і заяви в різні органи влади та приватні організації, копії процесуальних документів, отриманих від іншої сторони по справі (від органів досудового слідства та інші).

Третя складова – це документи, що стосуються матеріально-правової сторони справи, яку веде адвокат або предмету договору про надання правової допомоги: копії протоколів, що є доказами в справі, копії висновків експертів і фахівців, відео- та звукозаписи, тощо. Сюди ж можна віднести виписки із законодавства, судової практики або спеціальної літератури) [30].

Іншу групу документів складають будь-які відомості та/або інформація, що накопичуються в процесі роботи адвоката, але не належать до матеріально-правової або процесуальної частини. До них відносяться, зокрема: записи бесід адвоката з клієнтом, анкети, дані про клієнта та інших осіб, що фіксуються адвокатом при зустрічах, плани, тощо. Документи, що свідчать про встановлення відносин адвоката з клієнтом (оригінал або копія договору про надання правової допомоги, копії ордерів, оригінали або копії актів приймання виконаних робіт (якщо складаються), фінансові документи по проведенню операцій, звіт про

використання коштів виданих на відрядження або під звіт і таке інше) [62, с. 12-17].

Одним з перших документів, які отримує адвокат для заняття адвокатською діяльністю є свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Документ виготовляється у формі картки.

На лицьовому боці документа інформація розміщується у такій послідовності:

- логотип недержавної некомерційної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України – Національної асоціації адвокатів України;
- назва недержавної некомерційної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України – Національна асоціація адвокатів України;
- назва документу;
- серія та номер свідоцтва [32].

Важливою складовою документаційного супроводу адвокатської діяльності Яременка Д.В. є «Ордер на надання правової допомоги» – документ, що засвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги. Ордер може видаватись адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням та повинен містити обов'язкові реквізити [15] (див. дод. Б).

Існує затверджена форма бланку ордерів, які генеруються у відповідному розділі «Особистого кабінету адвоката» на офіційному вебсайті Національної асоціації адвокатів України.

Якщо ордер видається адвокатом, який здійснює свою діяльність індивідуально, підписується ним та посвідчується власною печаткою якщо така існує. Ордер, який видає адвокатське бюро або адвокатське об'єднання, обов'язково має містити підпис адвоката, який надає правничу (правову) допомогу на підставі цього ордера, та підпис керівника адвокатського бюро, адвокатського об'єднання і скріплений печаткою юридичної особи [49, с.55-57].

Під час дії на території України воєнного стану дозволено видачу ордеру адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням без затвердження його печаткою

юридичної особи та без підпису керівника адвокатського об'єднання, адвокатського бюро.

Правовідносини між адвокатом, який надає правничу (правову) допомогу на підставі цього ордеру та адвокатським об'єднанням, адвокатським бюро врегульовуються внутрішніми документами щодо організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності.

Ордер на надання правової допомоги має сталі реквізити: порядковий номер, серія, найменування особи, яка потребує правової допомоги, назву органу, якому надається правова допомога адвокатом із зазначенням, у випадку необхідності. Після інформації про клієнта в ордері зазначаються дані адвоката який надає правову допомогу. У першу чергу вказується номер і дата свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Складові ордеру на надання правової допомоги представлені на схемі Б. 1 додатку Б.

Наступним реквізитом є номер посвідчення адвоката України, обов'язково має бути вказано ким та коли видане свідоцтво.

Задля повної інформації зазначається ким був виданий ордер, тобто назва організаційної форми. Це може бути адвокат, який займається індивідуальною діяльністю, або ж адвокатське об'єднання чи адвокатське бюро.

Під час складання ордеру на надання правової допомоги зазначається адреса робочого місця адвоката, у тому випадку, якщо вона відрізняється від адреси адвокатського бюро/адвокатського об'єднання, яке видало ордер.

Далі ставиться дата коли ордер видали, підпис адвоката, який видав ордер, якщо адвокат, який займається індивідуальною діяльністю надає правову допомогу то потрібен його підпис. У випадку коли ордер видало адвокатське бюро/адвокатське об'єднання, необхідно проставляти підпис керівника адвокатського бюро/адвокатського об'єднання. Також у разі видання ордеру адвокатським бюро, у документі має бути наявний відтиск печатки зазначеного адвокатського бюро/об'єднання [46].

Надання правової допомоги клієнту передбачає обробку значного обсягу інформації. Така інформація може міститися у записах, які веде адвокат під час

зустрічі з довірителем, у документах, наданих клієнтом (іншими особами) або отриманих адвокатом самостійно. При наданні правової допомоги адвокат може опрацьовувати великий обсяг правових актів, коментарів до них, монографій, актів судової практики тощо. До цього можуть додаватися копії матеріалів справи, відомості про роботу державних органів, імена та адреси осіб, з якими співпрацює адвокат під час роботи у справі, нотатки чи інші записи адвоката тощо [52].

У процесі виконання доручення адвокату можуть передаватись як копії, так і оригінали різних документів чи інші носії інформації. Такими документами можуть бути, наприклад: правовстановлюючі документи, що стосуються предмета спору чи іншого майна, копії документів, що засвідчують особу клієнта і третіх осіб, свідоцтва, які підтверджують державну реєстрацію актів цивільного стану, установчі документи юридичних осіб, свідоцтва про реєстрацію юридичних осіб і таке інше. До інших матеріалів, що належать клієнту, відносяться речі клієнта, які передаються адвокату в користування для виконання доручення. При цьому такі речі можуть і не мати ознак документа. Наприклад, будь-які магнітні чи електронні носії інформації (у тому числі телефони, планшети, комп'ютерна техніка, тощо), що мають значення для надання правової допомоги клієнту [51, с. 270-272].

На сайті НААУ (Національна асоціація адвокатів України) кожен адвокат може отримати бланки ордерів на надання правової допомоги. Сервіс працює через особистий кабінет адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів України. Ордер, згенерований онлайн, містить усі необхідні реквізити звичайного ордеру, а також має двовимірний штрих-код (QR-код) [33].

Адвокати, адвокатські об'єднання або адвокатські бюро ініціюють генерування ордерів відповідно від адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, керівників (уповноважених осіб) адвокатського об'єднання, адвокатського бюро через офіційні вебсайти. Адвокати, право на заняття адвокатською діяльністю яких зупинено, не можуть генерувати ордер на надання правничої (правової) допомоги на період вказаного призупинення. Адвокати, право на заняття адвокатською діяльністю яких припинено шляхом

анулювання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, не можуть генерувати ордер на надання правничої (правової) допомоги.

Для систематизації та організації отриманих у процесі роботи документів, документної інформації створюється адвокатське дос'є. Адвокатське дос'є характеризується сукупністю документів та інформації, що отримуються, збираються, створюються, зберігаються, використовуються адвокатом (іншою особою за його дорученням) та/або знаходяться в його розпорядженні (володіння, віданні тощо) і охоплюється поняттям адвокатської таємниці, а також окремі (одиночні) документи та будь-які носії інформації, які охоплюються таким поняттям, предмети тощо.

Варто зазначити, що ведення адвокатського дос'є не є обов'язковим для адвоката і носить виключно рекомендаційний характер. Адвокат не зобов'язаний вести адвокатське дос'є і його відсутність не може бути підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та не є доказом ненадання, неналежного, неповного, несвоєчасного чи неякісного надання ним правової допомоги. Зміст та порядок ведення адвокатського дос'є визначається адвокатом самостійно [66, с. 131-138].

Адвокатське дос'є не може використовуватися як засіб контролю за адвокатською діяльністю, не є засобом перевірки і критерієм оцінки якості його діяльності і наданої ним правової допомоги. Адвокатське дос'є може бути використане адвокатом за його бажанням лише для захисту від претензій клієнта у суді чи КДКА (Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури), а також в інших випадках. За будь-яких обставин і у будь-яких правовідносинах адвокатське дос'є містить адвокатську таємницю і не може бути предметом перевірки та вилучення КДКА чи іншими органами адвокатського самоврядування, правоохоронними органами, слідчими, судами, органами державної влади і управління [68, с. 177-182].

Сутність поняття адвокатської таємниці полягає у інформації про клієнта, що стала відома адвокату у процесі здійснення адвокатської діяльності [54, с. 274-277].

Матеріали досьє формуються у спеціально пристосованій для цих цілей папці (папках) чи файлі (файлах) або в будь-який інший спосіб за вибором адвоката. Рекомендовано на лицьовій сторінці (обкладинці) адвокатського досьє розмістити попереджувальний надпис наступного змісту: «Конфіденційно», «Документ містить адвокатську таємницю» [59, с. 360-363].

Здійснюючи адвокатську діяльність, Яременко Д. В. формує і веде адвокатське досьє у спосіб, який вважає для себе найбільш прийнятним, зручним та ефективним. Адвокатське досьє може вестись повністю або частково в електронному вигляді, особливо у випадку, коли матеріали справи мають великий обсяг, що робить неможливим або проблематичним зберігання значної за обсягом кількості документів у паперовому вигляді.

Складовою адвокатського досьє є адвокатський запит – письмовий документ, що являє собою звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх відповідальних службових осіб, підприємств, установ і організацій, громадських об'єднань з метою надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту. Формувати запит адвокат може самостійно або ж його довірений помічник. Документ має бути письмово оформлений у паперовій формі та особисто підписаний адвокатом [45].

Однією з особливостей адвокатського запиту є те, що адвокат може отримати інформацію у конкретно визначених суб'єктів інформації. До них належать органи місцевого самоврядування, органи державної влади, посадові та службові особи, підприємства, установи та організації, громадські об'єднання та їхні керівники [61].

До адвокатського запиту додаються пакет документів: посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордер або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Вимагання від адвоката інших документів подання разом з адвокатським запитом забороняється. Адвокатський запит не повинен стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства.

Під час процесу кримінального провадження надання адвокату інформації та копій документів, визначається у порядку, встановленому кримінальним процесуальним законом.

Таким чином, подання адвокатом адвокатського запиту це професійне право адвоката, на підставі договору про надання правової допомоги у зв'язку із наданням правової допомоги.

Правила подання адвокатського запиту є однаковими для всіх адвокатів, незалежно від організаційних форм, в яких вони здійснюють адвокатську діяльність – в індивідуальній або в організаційно-правовій формі адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання [79].

Іноді при оформленні адвокатських запитів адвокати припускаються помилок. Серед таких помилок – подання запиту з метою отримання або надання консультацій. У такому випадку адвокату буде відмовлено в запиті, адже він може подаватися лише з метою надання правової допомоги клієнту. Наступною помилкою у поданні запиту є додавання до запиту незасвідчених адвокатом копій документів. Для уникнення зазначеної помилки у запиті мають бути наявні такі атрибути:

- «згідно з оригіналом»;
- назва посади;
- особистий підпис, ініціали та прізвище особи, яка засвідчує копію;
- дата посвідчення копії.

Ще однією із помилок є порушення правил виготовлення, заповнення чи оформлення ордеру. При поданні адвокатського запиту необхідно щоб ордер був підписаний адвокатом та посвідченим печаткою адвоката. Якщо ордер виданий адвокатським бюро, об'єднанням, то має включати підпис адвоката, який надає правничу допомогу на підставі даного ордеру, підпис керівника адвокатського бюро, адвокатського об'єднання. Також документ має бути скріплений печаткою юридичної особи [59].

Аналіз практики адвокатської діяльності дає можливість охарактеризувати проблеми, які пов'язані із реалізацією права адвоката на запит. Однією з таких

проблем є неможливість визначення інформації з обмеженим доступом. Спричинити проблеми у реалізації адвокатської діяльності може: безвідповідальне ставлення працівників канцелярії установ та організацій при реєстрації адвокатських запитів; розкриття адвокатської таємниці при наданні витягу з договору про надання правової допомоги, ордеру або доручення органу, уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Одним із чинників, які сприяють ефективній роботі адвоката у веденні діловодства, є наявність у нього помічника. Помічник адвоката – фізична особа, яка здійснює діяльність на підставі та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кодексом законів про працю України, Правилами адвокатської етики та має посвідчення помічника адвоката.

Посвідчення помічника адвоката видається за підписом голови ради адвокатів регіону на платній основі. Плата за посвідчення помічника адвоката не повинна перевищувати витрати на його виготовлення. У разі припинення трудових відносин з адвокатом (розірвання трудового договору, контракту), помічник адвоката повинен повернути своє посвідчення раді адвокатів регіону, а адвокат, протягом 24 годин, повідомити про припинення трудових відносин з помічником адвоката [81].

Посвідчення помічника адвоката повинно включати у себе низку реквізитів: номер та серію; прізвище, ім'я, по батькові помічника адвоката; фотографію помічника адвоката; дату видачі посвідчення; прізвище, ім'я, по батькові та номер свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю адвоката, у якого особа працює помічником; найменування ради адвокатів регіону, яка видала посвідчення; прізвище, ім'я, по батькові голови ради адвокатів регіону, який видав посвідчення; підпис голови ради адвокатів регіону, який видав посвідчення; відбиток печатки ради адвокатів регіону, що видала посвідчення [80].

Особова справа помічника адвоката формується та зберігається у Раді адвокатів регіону.

Помічник адвоката (адвокатського бюро, об'єднання) має право під час виконання обов'язків користуватися інформаційними базами даних,

телекомунікаційними мережами та спеціальною літературою адвоката, вносити пропозиції щодо організації своєї роботи. За згодою адвоката він може брати участь у конференціях, семінарах, круглих столах, форумах, інших науково-практичних заходах, проходити стажування, а також бути присутнім під час нарад, зборів трудового колективу та інших заходах відповідного адвокатського бюро, адвокатського об'єднання.

Помічник адвоката як і адвокат несе відповідальність за збереження адвокатської таємниці і не має поширювати дані, які являють собою адвокатську таємницю чи поширювати їх у своїх інтересах. Помічник не може бути допитаний з питань адвокатської таємниці. Якщо стало відомо про розголошення даних помічником, то до нього застосовується дисциплінарне стягнення у формі звільнення [44].

Обов'язковою умовою для діяльності адвокатів України, і діяльності Яременка Д.В., зокрема, з надання адвокатських послуг, є укладання договору про надання правової допомоги. Договір про надання правової допомоги – це домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором. У свою чергу клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

До договору про надання правової допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права. Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Обов'язковою умовою складання договору про надання правової допомоги є письмова форма документа [17].

Але є й виключення з правил, коли договір може бути укладений в усній формі. Договір може бути укладений в усній формі, якщо це консультації, роз'яснення з правових питань. При цьому обов'язковою умовою є запис у відповідному журналі та оформлення документа про оплату послуги.

Наступною умовою здійснення усної угоди може бути невідкладна потреба правової допомоги клієнту за умови неможливості письмового оформлення за

конкретних обставин. Проте, протягом наступних трьох днів, або в найближчий строк в обов'язковому порядку має бути укладений письмовий договір. У договорі вписуються обов'язки адвоката та клієнта. Підписуючи договір клієнт зобов'язується надавати адвокату повну, достовірну інформацію, документи та інші матеріали. Під час дії договору клієнт має повідомити адвоката чи не пов'язаний клієнт іншим договором про правову допомогу з іншим адвокатом [60].

У свою чергу адвокат зобов'язується: повернути клієнту отримані від нього документи, а також документи, видані йому іншими особами під час виконання доручення; проінформувати про виконану роботу; передати копії процесуальних документів, що є у адвоката [67].

Формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту є гонорар. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються у договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час [63].

Отже, документаційний супровід адвокатської діяльності Яременка Д. В. складається з низки документів, передбачених законодавством України, а саме: ордеру на надання правничої допомоги, адже без наявності цього документу, адвокат не має права надавати свої послуги; адвокатського дос'є – документа, який містить секретну інформацію про клієнта, отриману внаслідок роботи адвоката і доступ до якого має тільки адвокат; адвокатського запиту, який здійснює адвокат до державних органів для отримання копій документів чи додаткової інформації; договору на надання правничої допомоги – угоди, яку укладають дві сторони та умови якої будуть задовольняти адвоката Яременка Дмитра Володимировича та клієнта.

3.2. Порядок зберігання документації з адвокатської діяльності

Адвокати та адвокатські об'єднання все частіше пропонують послугу адвокатського зберігання документів. Адвокатське зберігання документів – актуальна і затребувана юридична послуга, яка дозволяє компаніям ефективно здійснити захист документи компанії і внутрішню інформацію компанії від незаконних посягань. Така послуга може надаватись адвокатами як в рамках юридичного обслуговування клієнта, так і як окремий вид послуг. Різні адвокати та адвокатські об'єднання підходять до форми адвокатського зберігання по різному. Одні – шляхом укладення окремого договору адвокатського зберігання, інші – у рамках загального договору про надання адвокатської допомоги [74].

Обидва зазначені способи є актуальними. Однак, деякі адвокати вважають, що зберігання документів на підставі окремого договору не цілком відповідають вимогам законодавства про адвокатську діяльність. Адже головним призначенням професії адвоката – є надання правової допомоги, а не зберігання інформації чи документів.

Важливим моментом є оформлення відповідного акту приймання-передачі документації, у якому бажано детально описати усі документи, які передаються адвокату для правової допомоги чи фактичного зберігання.

Окремі адвокатські об'єднання пропонують додаткові послуги з переведення документації в електронно-цифровий формат та надання клієнтам можливості доступу до таких електронних копій документів. Це дозволяє клієнту повноцінно працювати, не відчуваючи дискомфорту від відсутності під рукою потрібної господарської інформації.

З метою надання юридичних послуг між адвокатом Яременко Д. В. і клієнтом складається договір на юридичні послуги, після чого документи клієнта, в рамках підписаного договору, передаються адвокату для юридичного аналізу.

Після здійснення адвокатом юридичного аналізу, документи клієнта передаються на збереження до адвоката (адвокатської контори) за умови

попередньо укладеної угоди на їхнє зберігання. Зі свого боку адвокат гарантує клієнту конфіденційність і недоторканність переданих на зберігання документів.

Під час моніторингу діяльності адвоката Яременка Д. В., нами було встановлено, що він веде архівне зберігання документів, які стосуються адвокатської практики, як у паперовій, так і в електронній формі.

Зокрема, адвокат Яременко Д. В. приймає на зберігання документи, які супроводжують господарську діяльність підприємства, установчі документи, у тому числі нерезидентних компаній, документи, що підтверджують право власності тощо.

Адвокат підписує договір на надання юридичних послуг, у переліку пунктів якого є передача документів для дослідження і оцінки, що і буде становити адвокатську таємницю. У разі проведення обшуку та необхідності виїмки певних матеріалів, клієнт надає договір з переліком документів, що знаходяться на збереженні. Інші питання з правоохоронними органами вирішує адвокат.

Поступово у кожного практикуючого та професійного адвоката формується архів, який стає суттєвою допомогою у роботі з новими справами. Більшість адвокатів мають власні архіви, де містяться копії матеріалів з минулих юридичних справ, а іноді оригінальні, навіть унікальні документи.

Архівний документ адвоката – це документ незалежно від його форми, виду матеріального носія інформації, місця та часу створення, який припинив виконувати функції, що є власністю адвоката і зберігається за місцем його професійної діяльності в умовах його юридичної значущості.

Адвокат Яременко Д. В. зберігає свої архівні документи у захищеному місці, що забезпечує збереження інформації, яка міститься в них, цілісність упорядкованих документальних комплексів. Адже судові справи однієї категорії часто мають чимало спільного у правовій оцінці обставин, судовій практиці, складанні документів тощо, які стосуються інших категорій справ. Придатність приміщення для розміщення архіву визначається самим адвокатом. Це може бути: квартира, будинок, дача, офіс адвокатської фірми, юридична консультація [42].

Ведення адвокатського архіву за «паперовими технологіями» хоча і є класичним, але для оптимізації роботи в сучасних умовах вже застарілим способом. Тому адвокатам рекомендується поступово переходити до формування своїх інформаційних архівних ресурсів в електронному форматі.

Безперечно, вимогам сучасного цифрового суспільства відповідає саме електронний спосіб зберігання документів. Тому створення адвокатом електронного архіву є комплексним рішенням у створенні та наповненні документів, що забезпечують ведення адвокатської діяльності, ефективне їх використання, оперативну доступність та збереження.

Що стосується формування індивідуального електронного архіву для зручного зберігання інформації та її пошуку, адвокат може структурувати його, умовно розділивши на три блоки. Першою складовою можуть виступати справи клієнтів та результати їх розгляду.

Другу частину складатимуть методичні рекомендації, проєкти клопотань, скарги (за видами), судові виступи, позовні заяви.

До третьої частини можна віднести теоретичні відомості, тобто законодавчі зміни та практика їх застосування, підзаконні нормативні акти (інструкції, відомчі накази, вказівки тощо).

За умови упровадження електронного архіву, перед адвокатом постає низка завдань, зокрема й тих, що стосуються підвищення надійності зберігання інформації, зменшення ризику втрати важливої інформації внаслідок недбалості чи впливу зовнішніх факторів. Попри це, упровадження електронного документообігу надасть нові можливості підвищити ефективність використання інформації за рахунок зменшення часу на пошук необхідних документів. Також це забезпечить доступ до інформації практично з будь-якої територіально віддаленої точки. У разі потреби здійснюватиметься корпоративна інтеграція з іншими інформаційними системами [48].

Зазначимо, що електронний архів адвоката виконує низку важливих функцій, зокрема:

- організація зберігання електронних версій непроцесуальних документів, їх копій та копій процесуальних документів, облікової, довідкової та аналітичної інформації;
- ведення класифікаторів та рубрикаторів та їх використання для пошуку юридичних документів;
- встановлення та підтримання логічних зв'язків між документами як у межах однієї справи, так і у загальному масиві юридичних справ, які занесені до архіву;
- організація пошуку документів;
- забезпечення доступу до інформації з обмеженим доступом та електронних документів інших осіб (своїх помічників чи колег) відповідно до прав доступу, процесуальних вимог та норм адвокатської етики;
- ідентифікація електронних документів щодо їх реквізитів.

За процедурою фактично кожне адвокатське дос'є спочатку перетворюють в електронний формат, а потім його заносять до електронного архіву адвоката. Така динаміка утворює певний інформаційний цикл форм фіксації результатів адвокатської діяльності – від паперового формату адвокатського дос'є до його електронної форми [53].

Отже, зберігання документів є важливою складовою адвокатської діяльності Яременка Д. В. Документи, що містять конфіденційну інформацію, зберігається адвокатом у сейфі. Решта документів для зручності зберігається на електронних носіях. У процесі здійснення адвокатської діяльності Д.В. Яременко оперує значним масивом документів, яка потребує надійного зберігання. Дмитро Володимирович практикує зберігання документів як у паперовому, так і в електронному форматі. У паперовій формі зберігаються важливі, секретні документи у спеціально призначеному, недоступному для широкого загалу місці. Інший масив документів зберігається в електронному форматі на комп'ютері.

3.3. Шляхи покращення документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д. В

Проаналізувавши природу адвокатської діяльності, нами було виокремлено певні види технологій її здійснення. Виділено універсальні та спеціалізовані технології реалізації адвокатської діяльності. До універсальних слід відносити технологію юридичної аргументації, технологію проведення консультаційної роботи, встановлення фактичних обставин та юридичної кваліфікації юридичної справи адвокатом. Важливим моментом у здійсненні адвокатської діяльності є створення письмових правових актів та підвищення кваліфікації адвокатом.

До спеціалізованих відносять наступні технології: судові (надання правової допомоги та захисту в судових органах), представництво інтересів під час розгляду справи про адміністративне правопорушення або кримінального провадження, позасудові (правовий супровід діяльності індивідуальних і колективних суб'єктів права), безоплатної правової допомоги, медіаційної діяльності адвоката.

Адвокатська діяльність за своєю правовою (юридичною) природою містить у собі усі різновиди представництва, захисту й надання компетентної правової допомоги, що визначаються українським законодавством про адвокатську діяльність та адвокатуру. Відтак для покращення та популяризації діяльності адвоката Яременка Д. В. необхідно якісно покращити документаційний супровід його адвокатської діяльності шляхом переходу на електронний документообіг.

У нинішніх умовах війни зростає потреба у правовій допомозі, консультаціях більшій кількості громадян. Тому робота адвокатів потребує більших зусиль та часу. У свою чергу, адвокати, які надають послуги в індивідуальній формі, також потребують допомоги [72]. Для вирішення цього питання варто відкрити вакансію помічника адвоката, що дозволить полегшити роботу адвоката та збільшити клієнтську базу для установи.

У своїй діяльності Дмитро Володимирович надає якісні послуги з багатьох видів адвокатської діяльності. Ефективним способом для поширення інформації про власну діяльність, залучення більш широкого кола клієнтів може стати

реклама. Реклама адвокатської діяльності – це тактильне, текстильне, звукове або візуальне представлення інформації про адвоката, адвокатське бюро чи об'єднання з метою залучення та зацікавлення до співпраці потенційного клієнта.

Така інформація не має містити оцінки та критики інших адвокатів (антирекламу), гарантій, що саме з цим адвокатом, беззаперечно, клієнта чекає перемога у справі, що може створити у нього безпідставні надії. Зміст і форма реклами, способи її розповсюдження мають відповідати вимогам законодавства з питань реклами та положенням адвокатської етики. Реклама адвокатської діяльності є поширеним способом повернути клієнтів до своїх послуг [42]. Реклама адвокатської діяльності є багатогранним явищем, і, звісно, можна виділити чимало її різновидів [39].

Потужним різновидом реклами адвоката може бути персональний вебсайт, що дозволить зробити коротку самопрезентацію та залучити нових клієнтів. Важливо структурно та послідовно розмістити інформацію на сайті. Спершу необхідно розмістити інформацію про себе, тобто короткі відомості про свій досвід, професійний розвиток, головні здобутки.

Другим пунктом зазначити адвокатські послуги, їх вартість, короткий опис або фото. Наступним розділом має бути фотогалерея (фото із клієнтами, відомими людьми, які звернулись за допомогою).

Для зворотного зв'язку на сайті варто створити віконце для коментарів. Так клієнти матимуть можливість залишити відгук про надану послугу, або ж задати питання, які їх турбують. На сайті варто вказати контактні дані адвоката: номер телефону, адресу електронної скриньки.

Для ознайомлення клієнтів із законодавчою базою, яка регламентує діяльність адвокатів в Україні, варто виділити окремий підрозділ для розміщення нормативно-правових актів з адвокатської діяльності та нововведень.

Оформлений відповідно до вимог часу і якнайширшої аудиторії вебсайт адвоката покликаний забезпечувати реалізацію наступних функцій:

– іміджеву (формування позитивного образу адвоката в мережі «Інтернет»);

– інформаційну (вебсайт має доступно розповідати про діяльність адвоката, а також оперативно інформувати потенційних клієнтів про новинні адвокатські послуги);

– рекламну (задля привернення уваги нових клієнтів).

Інформація має бути подана доступно та зрозуміло для широкого кола споживачів, а не лише для постійної аудиторії, яка користується послугами адвокатів.

Досить популярною наразі є реклама на радіо. Оскільки інформація, яка транслюється на радіо сприймається на слух, важливо зацікавити слухача перші 10 секунд.

Наступним видом реклами є банерна реклама, що представляє собою графічну картинку, яка має на меті просування послуг. Для залучення клієнтів на банері рекомендовано розмістити перелік надання адвокатських послуг, контактні дані адвоката чи його помічника.

Ефективним рекламним інструментом є просування послуг адвоката у соціальних мережах «Facebook», «Instagram».

Піар-стратегії сучасного бізнесу, зокрема й у сфері надання адвокатських послуг, базуються на комбінуванні нових технологій зв'язків з громадськістю та перевірених часом інструментів комунікації.

Традиційними інструментами популяризації і представлення адвокатських послуг є:

- зовнішня реклама: інформаційні рекламні щити, білборди;
- внутрішня реклама: реклама на стендах у приміщеннях, у супермаркетах, ліфтах, на бек-лайтах вокзалу тощо;
- реклама послуг адвоката на транспорті;
- реклама у періодичних виданнях, довідниках, інформаційних бюлетенях, інших друкованих виданнях;
- візитна картка адвоката;
- семінари та конференції;

Водночас реклама адвокатської діяльності не повинна: вводити потенційних клієнтів в оману; підривати довіру суспільства до реклами; містити будь-які відомості чи зображення, що не стосується даної сфери; порушувати моральні, гуманістичні та/або етичні норми, а також ігнорувати правила пристойності.

У своїй діяльності Яременко Д. В. широко використовує візитівки для популяризації своїх послуг. Узагалі згідно вимог, візитівка адвоката має бути виконана у простому форматі, де прізвище та ініціали адвоката виділяються напівжирним шрифтом більшого розміру, а додаткова інформація наноситься звичайним шрифтом. Кольорова гамма має бути стриманою, без яскравих кольорів. Візитівки такого формату мають бути розміром 50x90 мм без заокруглення кутів. Макет візитки для надання адвокатських послуг наведений на рисунку В.1 додатку В.

Застосовуючи сучасні надбання та технології віртуального простору, є можливість розробити зручну для клієнта платформу з множинним функціоналом. Така концепція є новою і потребує кропіткої роботи над її розробленням, однак створення такої бази даних стало б значущою подією у сфері надання адвокатських послуг та відкрила нові можливості для здійснення адвокатської діяльності Яременка Д. В.

Отже, серед потенційних шляхів підвищення рівня ефективності адвокатської діяльності Яременка Д.В. найактуальнішими є:

- створення персонального сайту;
- представлення адвокатських послуг у соціальних мережах;
- реклама на білбордах та на інформаційних рекламних щитах.

Таким чином, можна зазначити, що документаційний супровід адвокатської діяльності Яременка Д. В. зберігається у паперових та в електронних формах. Для рекламування своїх послуг Дмитро Володимирович використовує візитівки, але для більш інтенсивного просування адвокатських послуг на ринку праці необхідно залучати більш сучасні види реклами, зокрема рекламу в інтернеті.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та поставлених завдань роботи було проаналізовано стан наукової розробки теми кваліфікаційної роботи та її джерельну базу та зроблені наступні висновки. Документаційне забезпечення адвокатської діяльності є малодослідженою у науковій сфері темою. Дана проблематика була представлена лише у декількох наукових статтях та не висвітлювалася у фундаментальних дослідженнях.

Проаналізовано історичну та джерельну базу кваліфікаційної роботи. Головною джерельною базою кваліфікаційної роботи стали нормативно-правові акти та методичні документи з адвокатської діяльності. Серед нормативних документів, що регулюють адвокатську діяльність виокремлено закони України: «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про державну таємницю», «Про електронний документ та електронний документообіг», «Про інформацію». У процесі дослідження теми документаційного забезпечення адвокатської діяльності виявлено, що у доволі значній кількості наукових праць висвітлено проблеми сутності адвокатської діяльності, адвокатського устрою та його принципам, водночас темі документаційного забезпечення адвокатської діяльності присвячено недостатню кількість наукових праць.

Обґрунтовано застосовані методи дослідження, що полягають у підборі, поєднанні та застосуванні методологічного інструментарію. Значна частина роботи побудована на методах спостереження, опису, аналізу, синтезу, узагальнення. Адже вище зазначені методи дали можливість детально описати документаційний супровід адвокатської діяльності.

Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності. Зокрема досліджено Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яким визначено принципи здійснення адвокатської діяльності в Україні на основі загальноновизнаних міжнародних демократичних стандартів, що забезпечує надання адвокатами професійної правової допомоги кожному, хто її потребує. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному

судочинстві» є підґрунтям для захисту життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення та забезпечення необхідних умов для належного здійснення правосуддя.

У процесі здійснення адвокатської діяльності важливо дотримуватись норм закону про збереження персональних даних клієнтів як на приватному, так і на державному рівнях, відтак важливе місце у сфері адвокатури посідає Закон України «Про державну таємницю».

У своїй діяльності Яременко Д. В. оперує значним обсягом документів, здебільшого в електронній формі. При веденні електронного документообігу адвокат керується положеннями Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», яким визначено основні правила електронного документообігу.

У житті є моменти, коли людина потребує допомоги чи то фінансової чи моральної або ж правової. Задля надання безоплатної правової допомоги, зокрема і надання адвокатських послуг, розроблено і запроваджено Закон України «Про безоплатну правову допомогу». Законом передбачається надання адвокатських послуг у формі безоплатної вторинної правової допомоги на постійній основі за контрактом.

Важливу групу документів у дослідженні займають Положення, якими регулюються усі сфери адвокатської діяльності в Україні. Регулює та чітко регламентує роль, функції, завдання Ради адвокатів Положення про Раду адвокатів України.

Складовою системи адвокатури України є й Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, діяльність якої регулюється Положенням про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури. Згідно Положення Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури є колегіальним органом, завданням якого є розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури.

Для використання адвокатами системи орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні багатоманітних, іноді суперечливих професійних прав та

обов'язків було розроблено Правила адвокатської етики. Правила є обов'язковими для використання у адвокатській діяльності адже важливість функціонального навантаження адвокатури потребує від адвокатів слідувати високим етичним стандартам поведінки. Правила допомагають адвокату збалансувати обов'язки перед окремим клієнтом та суспільством у цілому.

Аналіз джерел та літератури стосовно документаційного забезпечення адвокатської діяльності показав, що дане питання недостатньо висвітлене у працях дослідників. Зроблено висновок, що робіт, безпосередньо присвячених організації документаційного забезпечення адвокатської діяльності майже немає. З огляду на це, проведене у кваліфікаційній роботі дослідження можна вважати актуальним.

З'ясовано специфіку адвокатської діяльності в Україні та закордоном. Цікавий досвід становлення та регулювання адвокатської діяльності мають Польща, Німеччина, Франція. Інститут адвокатури в Україні розвивається у європейському векторі з використанням позитивного досвіду європейських партнерів. Це прослідковується у таких моментах як: незалежність адвокатської діяльності, накопичувальна система балів задля розвитку професійних навичок адвоката, розвиток адвокатського самоврядування, досягнення домовленості між Національною асоціацією адвокатів України та Федеральною палатою адвокатів Німеччини про врегулювання процедур взаємного доступу до професії адвоката в Україні та Німеччині.

Проведений аналіз законодавства країн ЄС у сфері регулювання адвокатської діяльності, зокрема, дотримання адвокатами покладених на них обов'язків, дозволив зробити висновок, що притягнення осіб, які займаються адвокатською практикою до цивільно-правової відповідальності відбувається у разі невиконання чи неналежного виконання ними своїх професійних обов'язків. Зокрема, у Франції законодавством чітко врегульована цивільно-правова відповідальність адвоката, яка може настати навіть за допущення незначної помилки, рівень якої оцінюється за результатом дій адвоката згідно встановлених критеріїв адвоката.

Отже, проведений нами аналіз досвіду зарубіжних країн, а саме: Польщі, Франції та Німеччині у сфері адвокатської діяльності та її нормативно-правового

забезпечення, дозволив зробити наступні висновки. По-перше, у кожній державі основним інститутом з надання правової допомоги є адвокатура. Проаналізувавши етапи набуття статусу адвоката у зазначених країнах, можемо стверджувати, що стажування адвокатів є однією із необхідних вимог їхньої діяльності. Проте в Україні звільнення від стажування отримують особи, які працювали помічником адвоката не менше одного року за останні два роки, а в інших країнах тільки цим винятком звільнення від стажування не обмежується. Щодо відповідного досвіду у зарубіжних країнах, то там існує дещо більший перелік умов стосовно звільнення адвокатів від стажування.

Крім того, аналіз діяльності інституту адвокатури у Франції та Україні засвідчив, що структурні одиниці системи адвокатури обох країн мають певні відмінності.

Досліджено документаційне забезпечення індивідуальної діяльності адвоката Д.В. Яременка. Специфіку документаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні було розглянуто на прикладі індивідуальної діяльності адвоката Яременка Дмитра Володимировича. У своїй діяльності адвокат використовує визначений законодавством масив документів. Зокрема, «Ордер на надання правової допомоги» надає право на заняття адвокатською діяльністю. Для систематизації усієї інформації про клієнтів Яременко Д. В. веде адвокатського дос'є – документ, який містить всю інформацію про клієнтську базу адвоката та містить собою адвокатську таємницю. Значну роль у діяльності Яременка Д. В. відіграє адвокатський запит, документ, який подається до органів виконавчої влади з метою отримання копій документів чи інших даних.

Задля того, щоб між адвокатом та клієнтом не виникало суперечок під час адвокатського надання послуг між ними укладається договір про надання правової допомоги. До договору про надання правової допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права. Обов'язковою умовою складання договору про надання правової допомоги є письмова форма документа. У договорі вказуються умови які будуть задовольняти обидві сторони договору.

З'ясовано порядок зберігання документації з адвокатської діяльності. На прикладі діяльності Яременка Д. В. можемо констатувати, що зберігання адвокатських документів здійснюється у двох формах: у паперовій та електронній. Документи, які містять секретну інформацію, зберігаються у паперовій формі, інша документація зберігається на комп'ютері.

Запропоновано шляхи покращення документаційного забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д. В. Так, задля зменшення навантаження на адвоката у справі ведення діловодства рекомендовано відкрити вакантне місце помічника адвоката.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій з'являються нові можливості і для просування адвокатської діяльності. Зокрема, для Д.В. Яременка запропоновано наступні шляхи просування своїх послуг: реклама в інтернеті, створення персонального вебсайту, сторінки у соціальних мережах.

Також одним із інструментів просування адвокатських послуг є візитівка. Яка представляє собою своєрідне «обличчя» адвоката і саме тому візитівка потребує належного оформлення. Вона має бути виконана у простому форматі, де прізвище та ініціали адвоката виділяються напівжирним шрифтом більшого розміру, а додаткова інформація наноситься звичайним шрифтом. Кольорова гамма має бути стриманою, без яскравих кольорів. Візитівки такого формату мають бути розміром 50x90 мм без заокруглення кутів.

Отже, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що організація документаційного забезпечення адвокатської діяльності є дійсно актуальною темою. У ході написання кваліфікаційної роботи було успішно проаналізовано історіографію та джерельну базу дослідження; розкрито специфіку поняття «документаційне забезпечення адвокатської діяльності»; з'ясовано специфіку адвокатської діяльності в Україні та закордоном, зокрема, в країнах Європейського Союзу; досліджено документаційне забезпечення адвокатської діяльності Яременка Д. В.; запропоновано потенційні шляхи покращення документаційного забезпечення діяльності адвоката Яременка Д. В. Проведений моніторинг адвокатської діяльності Яременка Д.В. дає підстави констатувати, що

поруч із традиційними комунікаційними технологіями варто використовувати інноваційні інформаційно-комунікаційні технології для просування своєї послуг на ринку адвокатської діяльності. Особлива увага має бути приділена соціальним мережам, які є основними інструментами для комунікації із партнерами та клієнтами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Законодавчі та нормативно-правові документи

1. Конституція України: Закон України від 28 чер. 1996 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. Поточна редакція 15.06.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
3. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. Поточна редакція 15.03.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
4. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 04.02.1994 р. Поточна редакція 20.05.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. Поточна редакція 01.08.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
6. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. Поточна редакція 20.05.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 15.08.2012. Поточна редакція 16.07.2021. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №25-26. Ст. 131. База даних

«Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.09.2022).

9. З'їзд адвокатів України від 09.06.2017 р. Правила адвокатської етики. Поточна редакція 15.02.2019. База даних «Законодавство України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення: 09.09.2022).

10. Основні положення про роль адвокатів: Набуття чинності 01.08.1990 р. Поточна редакція 01.08.1990. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text (дата звернення: 09.09.2022).

11. Положення про Раду адвокатів України: Національна асоціація України. Набуття чинності 17.11.2012 р. Поточна редакція 17.11.2012. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001418-12#Text> (дата звернення: 09.09.2022).

12. Положення про помічника адвоката. Рада адвокатів України. Набуття чинності 25.09.2015 р. Поточна редакція 21.09.2019. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr11387115/card4#Current> (дата звернення: 09.09.2022).

13. Положення «Про адвокатське досьє». Національна асоціація адвокатів України. Набуття чинності 04.08.2017 р. Поточна редакція 04.08.2017. База даних «Національна асоціація адвокатів України». URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennyua/2017-08-04-r-shennyua-rau-169_59d23b518e85f.pdf (дата звернення: 09.09.2022).

14. Положення про зразки бланків та технічних описів посвідчення адвоката України, службового посвідчення адвоката України – члена органу адвокатського самоврядування України, члена Комітету, утвореного при Національній асоціації адвокатів України, посвідчення адвоката іноземної держави, помічника адвоката України. Рішення Ради адвокатів України. Набуття чинності від 23.04.2016 р. База даних «Рада адвокатів України». URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennyua/2016-04-23-polozhennyua-119_5735a3e4733333. (дата звернення: 29.09.2022).

15. Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги у новій редакції. Національна асоціація адвокатів України. Набуття чинності 12.04.2019 р. Поточна редакція 29.04.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr041871-19#Text> (дата звернення: 09.09.2022).

16. Положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію. Звітно-виборний з'їзд адвокатів України. URL: <https://vkdkka.org/polojennia2017/> (дата звернення: 05.10.2022).

17. Інструкція з діловодства у регіональних органах адвокатського самоврядування: затв. наказом Заст. Голови Національної асоціації адвокатів України Ради адвокатів України від 20.06.2013 р. №32, 2013. С. 87

18. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України. затв. 17.12.2012 р. Рішення Ради адвокатів України. 19 с.

19. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства. Набуття чинності 01.10.1988 р. Поточна редакція 01.10.1988. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text (дата звернення: 09.09.2022).

20. Кодекс поведінки європейських адвокатів. Набуття чинності 28.10.1988 р. Поточна редакція 20.08.2007, с. 7

21. Кодекс адвокатської етики Польщі. Набуття чинності 19.11.2011 р. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/kodeks-etyki-adwokackiej-ukr.pdf> (дата звернення: 20.09.2022 р.).

Офіційні сайти установ, організацій та їхні офіційні сторінки у соціальних мережах

22. Асоціація адвокатів України: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.uaa.org.ua/pro-aaau/about/> (дата звернення: 20.09.2022).

23. Асоціація адвокатів України: *Офіційна сторінка у соціальній мережі «Інстаграм»*. URL: https://www.instagram.com/association_of_advocate/ (дата звернення: 20.09.2022).
24. Асоціація адвокатів України: *Офіційний канал відеохостингу «Ютуб»*. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCfLrh8M9J90ZPqBnEYEGdFQ> (дата звернення: 29.09.2022).
25. Верховна Рада України: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.09.2022).
26. Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури: *Офіційний сайт*. URL: <https://vkdka.org/about/> (дата звернення: 15.09.2022).
27. Вища рада адвокатів Польщі: *Офіційний сайт*. URL: https://www.adwokatura.pl/z-zycia-nra/adw-przemyslaw-rosatiprezesemnaczelnej-radyadwokackiej/?fbclid=IwAR0i2KTAU2ioPKIbbYzpnCpORVcBso_yRaPNiFiFT-TbmcgGyOZjKFm_ho (дата звернення: 20.09.2022).
28. Всеукраїнська громадська організація «Асоціація адвокатів України»: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.uaa.org.ua/> (дата звернення: 15.09.2022).
29. Голос європейських юристів: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.ccbe.eu/> (дата звернення: 15.09.2022).
30. Європейська асоціація адвокатів з кримінального права: *Офіційний сайт*. URL: <https://unba.org.ua/news/7642-nacional-na-asociaciya-advokativ-ukraini-otrimala-mizhnarodnu-nagorodu-za-zahist-prav-lyudini-2022-imeni-skotta-krosbi.html> (дата звернення: 15.09.2022).
31. Європейська асоціація молодих вчених: *Офіційний сайт*. URL: <https://eyba.org/about> (дата звернення: 20.09.2022).
32. Інформаційне агентство «Адвокат пост»: *Офіційний сайт*. URL: <https://advokatpost.com/postanova-vyshchoi-rady-advokativ-polshchi-shchodo-zvernennia-deputativ-do-konstytutsijnoho-trybunalu-pro-chlenstvo-v-kolehii-advokativ/> (дата звернення: 20.09.2022).
33. Національна асоціація адвокатів України: *Офіційний сайт*. URL: <https://unba.org.ua/laws-of-foreign-countries> (дата звернення: 15.09.2022).

34. Національна рада адвокатів Франції: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.cnb.avocat.fr/> (дата звернення: 20.09.2022).

35. Німецька федеральна колегія адвокатів: *Офіційний сайт*. URL: <https://www.brak.de/english/> (дата звернення: 15.09.2022).

Наукові, довідкові, навчальні видання

36. Ангелюк А.-М., Благута Р. Складання кримінальних процесуальних документів на стадії досудового розслідування: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 384 с.

37. Баулін О. В. Лебідь В. І. Адвокатський іспит: зразки процесуальних документів: навч. посіб. Київ: Алерта, 2021. 352 с.

38. Бабійчук Ю. Ю. Особливості участі адвоката у системі «Електронний суд». *Адвокатура: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнар. наук. конф., 6 лист. 2020 р., м. Київ. Україна / Нац. універ. «Одеська юридична академія» (Україна) Одеса, 2020. С. 96.

39. Бакаянова Н. М. Основи, засади та принципи адвокатури: співвідношення понять. *Наук. праці Нац. універ. «Одеська юридична академія»*. 2016. Т. 18. С. 20-25.

40. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.

41. *Адвокатура: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнар. наук. конф., 6 лист. 2020 р., м. Одеса. Україна / Нац. універ. «Одеська юридична академія» (Україна) Ваньчак М. В. Адвокатська етика: історичні паралелі. Одеса, 2020. С.382

42. Вільчик Т. Б. Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою. *Вісник Академії адвокатури України*. 2014. Т. 11. № 2. С. 63–74.

43. Вітковська В. І. Адвокатура України та Німеччини в порівняльно-правовому

аналізі. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14122/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80.%20X%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80.%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA.-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%B7%20%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=657>
(дата звернення: 25.09.2022).

44. Волошина Л. Розголошення адвокатської таємниці як підстава юридичної відповідальності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №6. С. 211-215.

45. Грабовський Ю. Л. Адвокатський запит як засіб отримання адвокатської інформації. *Інформація і право*. 2015. Т. 1, №2. С. 32-38.

46. Демків Р. Я. Євхутич І. М. Цивільно-процесуальні документи у позовному провадженні: навч. посіб. Львів: ЛДУВС, 2018. 212 с.

47. Джабурія О. Адвокатське бюро як організаційна форма адвокатської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №9. С. 281-286.

48. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Нац. універ. «Одеська юридична академія», Одеса, 2020.

49. Домінюк І. А. Гарантії адвокатської діяльності. *Гармонізація законодавства України з правом Європейського союзу: матеріали всеукр. наук. конф., м. Хмельницький, 17 квіт. 2022 р. Хмельницький, 2022. С. 55-57.*

50. Єфіменко М. Ю. Оформлення повноважень адвоката в цивільному процесі. *Вісник Маріупольського державного університету*. Право. Маріуполь, 2014. №7. С. 181-188.

51. Заборовський В. В. Довіреність як документ, що посвідчує повноваження адвоката. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №6. С.270-272

52. Заборовський В. В. Правова природа довіреності та ордера як документів, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової

допомоги. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Юридичні науки. 2014. № 45. С. 273-276.

53. Заборовський В. В. Проблемні аспекти реалізації адвокатом права на запит. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Юридичні науки. 2011. №17. С. 103-104.

54. Забровський В. В. Гечка К. В. Проблемні питання визначення поняття «Адвокатська таємниця». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Юридичні науки. 2014. №25. С. 274-277.

55. Забровський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.10. Київ, 2017. 557 с.

56. Заяць О. С. Іntenціональний аналіз світоглядних ознак професійної адвокатської діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 18: Право : зб. наук. пр. Одеса, 2021. Вип. 36. С. 32-37

57. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.

58. Іскра Т. О. Нормативи адвокатської діяльності. *Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень, філософія права*: матеріали підсумкової науково-практичної конференції II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (м. Київ 12 квіт. 2019 р.). Київ : НАУ. 2019. С. 33-36.

59. Казьмірова І. В. Тимчасовий доступ до речей і документів чи адвокатський запит? *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018, №6. С. 360-363.

60. Книгін К. Г. Поняття і місце договору про надання юридичних послуг адвокатом у цивільному праві України. *Вісник Академії митної служби України*. Право. 2011, №2. С. 102-105.

61. Колос Ю. Бортман О. Адвокатський запит: надати чи відмовити? *Юридична газета*. 2018. № 21-22. С. 30

62. Кухнюк Д. В. Підвищення кваліфікації адвокатів України: проблеми нормативного забезпечення. *Адвокат*. 2012. № 8. С. 12-17.
63. Лихачов Р. Б. Проблеми надання адвокатом безоплатної правової допомоги. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Право. Харків, 2012. №1000 С. 302-306.
64. Личенко І. Загальні засади організації та функціонування адвокатури зарубіжних країн. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2020. №1. С. 153-158.
65. Меліхова Ю. О. Основні проблеми та напрямки вдосконалення інституту адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку. *Наше право*. 2017. № 3. С. 159–164.
66. Наумова О.О. Ведення адвокатського досьє в Україні. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. №28. С. 131- 138.
67. Остафійчук Л. А. Етичні аспекти укладення договору про надання правової допомоги адвокатом. *Форум права. Право*. 2020. С. 41-55.
68. Острогляд О. В. Поняття адвокатського досьє та його значення в здійсненні захисту. *Правова держава*. 2009. № 11. С. 177-182.
69. Рубан К. О. Поняття та зміст адвокатської таємниці». *Адвокатура: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали міжнар. наук. конф. Одеса, 6 лист. 2020 р. Національний університет «Одеська юридична академія». 2020. С. 313.
70. Руденко В. М. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія). *Форум права*. 2016, № 2. С. 168–174.
71. Святоцька В. О. Забезпечення реалізації гарантій адвокатської діяльності на національному та міжнародному рівнях. *Право і суспільство*. 2019. №5. С. 194-200.
72. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Львів, 2016. 19 с.

73. Сізінцова Ю. Ю. Документація медичного закладу як складова доказування при розслідуванні злочинів. *Україна. Здоров'я нації*. 2016. № 4. С. 184-188.

74. Сорока М. М. Сучасні проблеми розвитку інституту адвокатури в Україні. *Українські перспективи у світовому розвитку*: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4 лист. 2016 р.) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». Київ, 2016. С. 111-113.

75. Стахира Г. М. Правове регулювання адвокатської діяльності за законодавством України та Польщі: Порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Право. 2014. Т.3. №27. С. 156-159.

76. Стойка А. В. Право на адвокатський запит як один із основних елементів забезпечення належної реалізації конституційного права особи на професійну правничу допомогу: міжнародна науково-практична конференція (м. Ужгород, 3-4 травня 2019 р.). Ужгородський національний університет. Ужгород, 2019. С. 160-161.

77. Терлюк О. Міжнародно-правові документи як стандарти організації та діяльності європейської адвокатури. *Виконавча влада в Україні та інших державах: історія і сучасність*: матеріали всеукр.наук.-теорет. конф., м. Львів, 8 груд. 2018 р. Львів, 2018. С. 110.

78. Ткачук А. С. Адвокатура Німеччини та України: порівняльно-правовий аспект. *Альманах права «Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України*. 2015. №6. С. 527-528.

79. Чванкін С. А. Документи, що підтверджують повноваження представників за оновленим ЦПК. *Новели цивільного процесуального законодавства: Представництво*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 трав. 2019 р.). Одеса, 2019. С. 141-147.

80. Шевелюк Л. Підготовка адвокатом скарги до Європейського суду з прав людини. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/47.pdf> (дата звернення: 25.09.2022).

81. Яремко О. М. Професійна етика адвокатів у мережі «Інтернет»: міжнародні і національні стандарти. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42521/1/%D0%AF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 25.09.2022).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1 – Порівняння документаційного забезпечення адвокатської діяльності України та Німеччини

Нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності в Україні	Нормативно-правове забезпечення адвокатської діяльності Німеччини
Конституція України. У документі зазначається, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується Конституцією України. (Стаття 131-2)	Федеральний закон про адвокатуру. За цим актом адвокат є незалежною особою у сфері правосуддя. Будучи людиною вільної професії, адвокат є компетентним консультантом і представником інтересів громадян. Його право виступати з юридичних питань в загальних судах, арбітражних або адміністративних органах обмежується лише федеральним законом.
Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Закон визначає правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні.	Федеральне становище про сплату послуг адвокатів. Базовий документ, що врегульовує фінансову складову взаємодії адвокатів із клієнтами
Правила адвокатської етики. Правила слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні своїх багатоманітних, іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвокатури і принципів її діяльності.	Професійний кодекс адвокатів. Дозволяється вказувати у рекламі підгалузі власної професійної діяльності.
Положення про адвокатське досьє. визначається поняття адвокатського досьє, а також надаються рекомендації адвокату (незалежно від форми здійснення ним адвокатської діяльності) щодо організації ним отриманої на будь-	Положення про адвокатську спеціалізацію. Це професійний кодекс, який регулює спеціальні професійні зобов'язання у зв'язку з використанням титулу юриста-спеціаліста та адвоката у Німеччині, зокрема затверджених титулів

<p>яких носіях та у будь-якій формі інформації в процесі надання правової допомоги клієнту, з метою захисту адвокатської таємниці, конфіденційності та дотримання законних гарантій незалежності адвокатської професії від будь-якого впливу.</p>	<p>юриста-спеціаліста, адвоката, а також вимоги та порядок їх нагородження.</p>
<p>Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги. встановлює єдині для всіх адвокатів України, адвокатських об'єднань/адвокатських бюро правила виготовлення, оформлення, зберігання, обліку ордерів.</p>	<p>Закон про діяльність європейських адвокатів у Німеччині від 9 березня 2000 р. визначає детально умови реалізації професії зарубіжними адвокатами з країн Євросоюзу на території Федеративної Республіки Німеччини. Базується в основному на трьох директивах Європейського Союзу, що імплементуються у внутрішнє національне право.</p>

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК Б

Рисунок 1 – Складові ордеру на надання правової допомоги

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК В

Рисунок 1 – Макет візитки для надання адвокатських послуг

Примітка: розроблено автором.